

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001
**„MOKYMOSI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14-19 METŲ
MOKINIAMS, II ETAPAS: GILESNIŠ MOKYMOŠI DIFERENCIJAVIMAS IR
INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKIANT UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS
ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“**

**Lietuvių kalbos modulių programų
9–10 klasei projektai**

*Parengė:
Vilija Janušauskienė
Henrika Prośniakova
Dainius Vaitiekūnas
Loreta Vilkienė
Gintautė Žemaitytė*

2011 m. birželio 20 d.

TURINYS

Įvadas.....	3
I. Didaktinės nuostatos	4
II. Branduolio modulių programos 9–10 klasei	6
2.1. Kalbos modulių programos 9–10 klasei	6
2.2. Literatūros modulių programos 9–10 klasei	24
III. Privalomai pasirenkamų modulių programos 9–10 klasei	47
IV. Laisvai pasirenkamo modulio programa 9 /10 klasei.....	62
Priedas. Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas.	

Ivadas

Lietuvių kalbos modulių 9–10 klasei programos rengiamos remiantis *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis* (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-2433) ir šių programų *Lietuvių gimtosios kalbos bendrosios programos* dalimi 9–10 klasei.

Rengiant modulių programas laikomasi *Lietuvių gimtosios kalbos bendrojoje programoje* apibrėžto lietuvių kalbos mokymosi pagrindinėje mokykloje tikslo ir uždavinių, didaktinių nuostatų, mokinių pasiekimų, turinio apimties, vertinimo aprašų.

Modulio samprata. Modulinis mokymas(is) – tai mokymo ir mokymosi proceso planavimo ir organizavimo metodas, teikiantis galimybių ugdymo turinį pateikti baigtiniais ciklais – moduliais – bei įgalinantis mokinį patį pasirinkti turinio aspektus, mokymosi būdus, atsižvelgiant į savo poreikius, polinkius ir galimybes. Numatoma modulio trukmė – **21, 22, 25, 27 ar 35** valandos priklausomai nuo modulio tikslo ir uždavinių bei planuojamos turinio apimties.

Lietuvių kalbos programą 9-10 kl. sudaro:

- branduolio (kalbos ir literatūros) moduliai, kurie yra visiems privalomi;
- 2 privalomai pasirenkami moduliai: akademinis ir taikomasis;
- laisvai pasirenkamas modulis.

Privalomi kalbos moduliai programoje žymimi **A**, literatūros – **B**; privalomai pasirenkami – **C**; laisvai pasirenkami – **D** raide.

Lietuvių kalbos ugdymo modulį, kaip tam tikrą baigtinį savarankišką ciklą, sudaro:

- į konkrečius pamatuojamus mokymosi rezultatus orientuoti *tikslai ir uždaviniai* bei numatomi *mokinių pasiekimai*; jie atitinka tam tikrą dalį lietuvių kalbos bendrojoje programoje įvardytų mokymosi tikslų, uždavinių ir pasiekimų;
- numatoma konkreti *turinio apimtis*; ji atitinka tam tikrą dalį lietuvių kalbos bendrojoje programoje įvardytos turinio apimties;
- numatomi mokinių *pasiekimų lygių požymiai*.

Paskirtis. Kiekvienas branduolio modulis skirtas kurios nors vienos kalbinės veiklos srities (kalbėjimo ir klausymo; rašymo; skaitymo) gebėjimams ugdyti(s), integruojant ir kitų kalbinės veiklos sričių gebėjimus (pvz., literatūros moduluose kryptingai ugdomi skaitymo, literatūros (kultūros) pažinimo gebėjimai, drauge plėtojant klausymo ir kalbėjimo bei rašymo gebėjimus; kalbos moduluose kryptingai ugdomi kalbėjimo, negrožinio teksto suvokimo, rašymo, kalbos pažinimo ir taisyklingo vartojimo gebėjimai, kartu plėtojant ir gilinant skaitymo, klausymo, literatūros (kultūros) pažinimo ir kitus (bendruosius) gebėjimus).

Planuojant ir rengiant lietuvių kalbos modulių programas 9–10 klasei atsižvelgiama į

- integravimo galimybės. Ryšys su integruojamosiomis programomis bus grindžiamas bendrųjų gebėjimų, reikalingų asmens kompetencijoms įgyti, ugdymu. Tai komunikavimo gimtąja ir kitomis kalbomis, informaciniai, kritinio ir kūrybinio mąstymo, mokėjimo mokytis, bendradarbiavimo ir kiti gebėjimai. Atskiri moduliai glaudžiai skatins mokinius ugdytis ir lietuvių kalbos kaip mokomojo dalyko, ir bendruosius gebėjimus.
- mokymo individualizavimą. Moduliai sudaromi taip, kad leistų mokiniui ugdytis bendrąsias ir dalykines kompetencijas pagal savo išsikeltus mokymosi uždavinius, mokymosi stilių ir tempą, planuoti mokymąsi – ne tik mokykloje, bet ir namuose, bibliotekoje ir kitur.
- mokymo diferencijavimą. Galimybė pačiam mokiniui rinktis įvairaus sunkumo bei turinio užduotis, mokymosi metodų įvairovė, lankstus atsiskaitymo grafikas, individualios konsultacijos – šie diferencijavimo elementai leis mokytojui ir mokiniams drauge pasirinkti optimalius mokymosi būdus.
- mokymosi savikontrolės galimybės. Modulinio programoje pateikiami mokinio mokymosi pažangos bei pasiekimų įsivertinimo būdai ir formos.

I. Didaktinės nuostatos

1. Planavimas

Prieš planuojant modulio realizacijos žingsnius, labai svarbu atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, mokymosi poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas (patarimai apie pradinį į(si)vertinimą metodinėse rekomendacijose).

Planavimas turi būti grindžiamas aiškiu konkrečios modulio mokymosi tikslo, uždavinių ir reikiamų didaktinių žingsnių jiems realizuoti supratimu: ko mokiniai turėtų išmokti? (konkretūs modulio uždaviniai), kaip jie mokysis? (modulio metodinės realizacijos žingsnių ir mokomosios veiklos didaktinės galimybės įvardijamos metodinėse rekomendacijose), kaip mokiniai atskleis savo išmokimą? (veiklos būdų galimybės nurodomos metodinėse rekomendacijose), kaip jie bus vertinami? (patarimai apie tarpinius ir baigiamuosius į(si)vertinimus – metodinėse rekomendacijose), kaip bus apmąstomas vykęs mokymo(si) procesas bei jo rezultatai? (nuorodos metodinėse rekomendacijose).

Planuojant taip pat atsižvelgiama į mokyklos bendruomenės išsikeltus ugdymo tikslus ir prioritetus, į individualius paties mokytojo išsikeltus profesinio tobulėjimo tikslus. Kad mokiniai galėtų sėkmingai mokytis, mokytojas turėtų prieš kiekvieną veiklą aiškiai suformuluotus mokymosi tikslus ir į rezultatą orientuotus uždavinius aptarti su mokiniais, paaiškinti praktines įgytų gebėjimų taikymo galimybes.

2. Organizavimas

Organizuojant ugdymo procesą siekiama, kad kalbinė veikla būtų kuo labiau kontekstinė (mokymas(is) turėtų būti grindžiamas mokinių patirtimi, ieškoma prasmingų mokymosi mokykloje ir gyvenimo už mokyklos ribų sąsajų), labai svarbi vidinė dalyko integracija (kultūros ir literatūros pažinimas – klausymas, kalbėjimas ir skaitymas – rašymas – kalbos sistemos dalykų pažinimas), svarbu tikslingai paskirstyti mokymo(si) laiką aktyvai mokinių veiklai (kolektyvinis, grupinis, individualus darbas, mokymo(si) strategijos, metodai), svarbus mokymo(si) individualizavimas ir užduočių diferencijavimas (atsižvelgiant į skirtingus mokinių mokymosi stilius, interesus, polinkius, išsikeltus mokymosi uždavinius).

3. Vertinimas

Vertinimo ir **į(si)vertinimo** pagrindinis tikslas – padėti mokiniui mokytis ir siekti veiksmingesnio mokymo ir mokymosi. Svarbu atsakyti į tris esminius klausimus: kodėl vertinama, kas vertinama ir kaip vertinama? Vertinant svarbu pakankamai dėmesio skirti įvairių kalbinės veiklos rūšių – skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir klausymo – gebėjimams, žinioms ir nuostatoms bei

paties mokymosi proceso kokybei. Mokytojo suteikiama grįžtamoji informacija turėtų būti grindžiama mokinio mokymosi pažangos ir stipriųjų vietų nurodymu, sunkumų nustatymu ir galimybių jiems įveikti numatymu.

II. Branduolio modulių programos 9–10 klasei

Branduolio moduluose pateikiamos 6 kalbos modulių programos (po tris programos 9 ir 10 klasei) ir 6 literatūros modulių programos: 3 – 9 klasei, 3 – 10 klasei). Modulių seka programoje neregamentuojama. Mokytojai, atsižvelgdami į mokymosi aplinką, mokinių poreikius, polinkius ir galimybes, patys turėtų numatyti kiekvienos klasės modulių išdėstymą.

Prieš branduolio kalbos ir literatūros modulių programas pateikti bendrieji modulių struktūros elementai: tikslas, uždaviniai, mokinių pasiekimai. Kalbos modulių programose šie modulių struktūros elementai konkretinami, taip pat pateikiama turinio apimtis, pasiekimų vertinimo lygių aprašai, atsižvelgiant į modulio specifiką. Literatūros modulių programose pateikiama kiekvieno modulio turinio apimtis ir bendri visiems 9 ir 10 klasių moduliams pasiekimų vertinimo lygių aprašai.

2.1. Kalbos modulių programos 9-10 klasei

2.1.1. Bendrieji branduolio (kalbos) modulių struktūros elementai

Tikslas. Kalbos moduliais siekiama sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis komunikavimo lietuvių kalba, kultūrinę, mokymosi mokytis ir kitas bendrąsias kompetencijas, įgyti sėkmingai mokymosi veiklai reikalingą nusimanymą apie mokymosi procesą, būdus, strategijas ir šaltinius. Aptariant konkrečius modulius akcentuojami tik svarbiausi jų tikslai.

Uždaviniai. Mokiniai turėtų:

- ugdytis sėkmingam lietuvių kalbos pažinimui ir vartojimui būtinas nuostatas;
- siekti tobulėti, veikti prasmingai ir savarankiškai,
- pažinti save kaip besimokančiuosius.

Mokinių pasiekimai. Kad įgytų kalbos pažinimo ir vartojimo gebėjimų, mokiniai turėtų išsiugdyti **šias nuostatas**:

- pažinti savo kalbėjimo ir klausymo, rašymo ir skaitymo gebėjimus ir juos tobulinti;
- vertinti kalbinę veiklą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių saviraiškai;
- noriai ir pasitikėdami savo jėgomis žodžiu ir raštu dalytis informacija, idėjomis;
- savarankiškai ar padedamiems kryptingai siekti numatytų tikslų;

- jausti atsakomybę už savo mokymosi veiklą ir rezultatus;
- siekti geresnių veiklos rezultatų.

Visi kalbos moduliai skirti tokiems mokinių **gebėjimams** ugdyti:

- suprasti ir kurti sakytinius ir rašytinius tekstus, atsižvelgiant į tikslą, adresatą, situaciją;
- tinkamai pasirinkti kalbinės raiškos priemones;
- taikyti žinomas gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles; reikšti mintis taisyklinga ir stilinga kalba;
- veiksmingai perduoti informaciją, savarankiškai pasirinkti informacijos perdavimo būdus, žodines ir nežodines priemones.
- sąmoningai klausytis, stebėti ir koreguoti savo suvokimą: tikslingai naudotis asmeniškai tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis;
- Vertinti klausomo teksto turinį, raišką, poveikį klausytojui ir kalbėjimo kultūrą: tinkamai pasirinkus vertinimo kriterijus išsakyti savo požiūrį, argumentuoti;
- vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirenkant tinkamus kriterijus, pagrįsti vertinimus kūrinio medžiaga;
- sąmoningai skaityti, stebėti ir koreguoti savo suvokimą. Apmąstyti savo skaitymo veiklą ir planuoti mokymąsi.

Rašytinių ir sakytinių tekstų žanrai, kuriuos kurti mokiniai turėtų įgyti gebėjimų nurodytuose kalbos moduluose, išryškinti spalva ir kursyvu, o plėtojami žanrai (jų buvo mokytasi žemesnėse klasėse arba rekomenduota mokytis ankstesniuose kalbos ar literatūros moduluose) išryškinti kursyvu.

2.1.2. Kalbos modulių programos 9 klasei

A1. KALBOS GYVENIMAS: kalbų kilmė ir lietuvių kalbos raida (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams pažinti kalbą kaip socialinį kultūrinį reiškinį, pažinti lietuvių kalbą ir jos savitumą, ugdytis asmeninį, kalbinį ir kultūrinį tapatumą.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų save kaip lietuvių kalbos vartotoją ir puoselėtoją;
- pažintų kalbą kaip savitą fenomeną, kaip tautos savastį, kultūros reiškinį.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytų kalbos pažinimo gebėjimų, mokiniai turėtų išsiugdyti šią nuostatą: vertinti kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį, bendravimo priemonę.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- suvokti kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį;
- suvokti lietuvių kalbos unikalumą ir savitumą;
- paaiškinti lietuvių kalbos kilmę, diskutuoti apie jos dabartį, kitimą;
- nurodyti kelis iškiliausius lietuvių kalbos tyrėjus, apžvelgti jų veiklos sritis, įvardyti darbų reikšmę;
- išvardyti lietuvių kalbos tarmes, apibūdinti, tyrinėti vietos tarmę ir palyginti ją su bendrine kalba;
- rengti ir skaityti pranešimus / pristatymus su vaizdine informacija;
- rašyti esė apie visuomenės ir kalbos sąsajas, interviu.

Turinio apimtis

Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys. Lietuvių kalbos atsiradimas ir raida. Lietuvių kalbos savitumas. Seniausi lietuvių kalbos rašytiniai šaltiniai, jų kultūrinis kontekstas, reikšmė Lietuvos kultūros raidai. Lietuvių bendrinės kalbos formavimosi procesas. Pagrindiniai lietuvių kalbos tyrėjai ir ugdytojai, stovėję prie bendrinės kalbos ištakų. Jų darbų reikšmė. Lietuvių kalbos tarmės. Gyvenamosios vietos tarmės santykis su bendrine kalba. Indoeuropiečių kalbų šeima; baltų kalbos ir jų likimai (8 klasės kurso kartojimas).

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Mokslinio stiliaus: **pranešimas**. Publicistinio stiliaus: *diskusija, esė, interviu*.

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1 literatūros modulių (KULTŪROS IŠTAKOS: tautosaka, antikos literatūra, Biblija, senovės rytų poezija).

Kartojantis pasaulio ir indoeuropiečių kalbų kilmės teorijas, galima būtų pasiremti sanskrito, graikų, lotynų, hebrajų, kinų ar japonų žodžių, posakių, raštų sistemų bei išverstų antikos, Biblijos, senovės rytų poezijos tekstų pavyzdžiais. Aptariant baltų kalbų ir lietuvių tarmių kilmę bei ypatybes, galima pasiremti prūsų kalbos posakiais, latvių ir lietuvių tautosakos pavyzdžiais, pasiūlyti mokiniams savo pranešimus arba esė darbus pagrįsti savo arba tėvų, senelių gimtinių (Lietuvos etninių regionų) tautosakos pavyzdžiais. Šiuolaikinė literatūrinė kalba ir tarmės (pvz., A. Baranausko, V. Braziūno tarmiški rašytiniai ir sakytiniai tekstai), jaunimo kalba literatūroje (pvz., slengas, barbarizmai, keiksmazodžiai, naujadarai). Literatūros vertimų ir originalų, dvikalbių poezijos tekstų lyginimas (pvz., *Vilniaus įkvėpti* kalbomis, Lidija Šimkutė. *Mintys ir uola / Thought and rock* - poezija lietuviškai ir angliškai).

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Apibūdina kalbą kaip socialinį reiškinį. Padedamas įvardija, kuo lietuvių kalba unikali ir savita. Nurodo kelis iškiliausius lietuvių kalbos tyrėjus. Išvardija lietuvių kalbos tarmes, bendrais bruožais palygina jas su bendrine kalba.	Apibūdina kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį. Įvardija, kuo lietuvių kalba unikali ir savita Nurodo kelis iškiliausius lietuvių kalbos tyrėjus, įvardija jų darbų reikšmę. Išvardija lietuvių kalbos tarmes, apibūdina vietos ar pasirinktą tarmę ir palygina ją su bendrine kalba.	Apibūdina kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį, tai paaiškina. Paaiškina, kuo lietuvių kalba unikali ir savita Nurodo kelis iškiliausius lietuvių kalbos tyrėjus, apžvelgia jų veiklos sritis, įvardija darbų reikšmę. Išvardija lietuvių kalbos tarmes, apibūdina ir tyrinėja vietos ar pasirinktą tarmę ir palygina ją su bendrine kalba.
Klausymas ir kalbėjimas	Geba pasakyti savo nuomonę diskusijoje apie lietuvių kalbos dabartinę padėtį. Padedamas geba parengti pranešimą ir jį pristatyti.	Geba diskutuoti apie lietuvių kalbos dabartinę padėtį. Pagal nurodymus geba parengti pranešimą ir jį pristatyti.	Geba veiksmingai diskutuoti apie lietuvių kalbos dabartinę padėtį, kitimą. Geba parengti pranešimą ir jį pristatyti.
Rašymas	Padedamas geba užrašyti interviu.	Geba užrašyti interviu. Padedamas geba rašyti esė.	Geba rašyti interviu, esė.

A2. KALBOS LABIRINTAI: lietuvių kalbos sintaksė (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams įgyti specialių žinių apie sėkmingo komunikavimo žodžiu ir raštu prielaidas, būdus ir priemones; mokėti sieti mintis, laikytis kalbos normų, taikyti rašybos ir skyrybos taisykles.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- ugdytusi gebėjimus rišliai sieti mintis;
- mokėtų privalomosios skyrybos taisykles ir jas taikytų rašydamas;
- ugdytusi nuostatą taisyklingai vartoti kalbą, tobulinti taisyklingos skyrybos gebėjimus.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytų rišlaus minčių siejimo gebėjimų, mokiniai turėtų išsiugdyti tokią nuostatą: vertinti minčių siejimo taisykles, sintaksės mokymąsi, kaip veiklą, teikiančią galimybių

sėkmingam komunikavimui ir saviraiškai.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- aiškiai, tiksliai formuluoti mintis žodžiu ir raštu;
- taikyti vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų skyrybos taisykles;
- paaiškinti privalomosios skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas;
- išmanyti ir pasirinkti sau tinkamas sintaksės mokymosi strategijas ir jas taikyti;
- rašyti laiškus, esė apie jaunuolių gyvenimo problemas, gyvenimo aprašymus, prašymus.

Turinio apimtis

Vientisinio sakinio kartojimas. Sudėtinių prijungiamųjų sakinių rūšys. Šalutinių sakinių laipsniai. Šalutinių sakinių sintaksiniai sinonimai. Citatų skyryba. Apibendrinimas: privalomosios vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio skyrybos taisyklės.

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Publicistinio stiliaus: *laiškas, esė apie jaunuolių gyvenimo problemas.* Administracinio stiliaus: *gyvenimo aprašymas, prašymas.*

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1 ir / arba B2 literatūros moduliais (KULTŪROS IŠTAKOS: tautosaka, antikos literatūra, Biblija, senovės rytų poezija; KULTŪROS RAIDA: viduramžiai, Renesansas, barokas, klasicizmas).

Kartojantis lietuvių kalbos sintaksę ir ugdantis praktinius skyrybos taisyklių taikymo gebėjimus, rekomenduojama diagnostinius testus, pratybų ir kontrolinių darbų užduotis rengti pasinaudojant B1 ir / arba B 2 literatūros moduliuose įvardytais grožiniais, pažintiniais ir eseistiniais tekstais. Mokiniam rengiantis kurti savo tekstus, galima būtų pasiūlyti su literatūros modulių aktualijomis susijusias temas, problemas, vaidmeninius žaidimus (pvz., rašyti kurios nors senosios kultūros epochos žmogaus vardu), lyginimo užduotis (pvz., kas jungia ir / arba skiria skirtingų kultūros epochų žmones?). Siūloma atkreipti mokinių dėmesį į literatūros tekstų ritmiką ir sintaksės ryšį, aptarti lietuvių kalbos sintaksės pokyčius XXI a.: interneto, žinučių ir kt. tekstus, diskutuoti apie raštingumo (ne)aktualumą šiuolaikinėje visuomenėje.

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Padedamas geba paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų skyrybos atvejus. Mokytojui vadovaujant	Geba paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas ir nurodžius jas	Geba paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas ir savarankiškai jas

	taiso savo klaidas.	ištaisyti.	ištaisyti.
Klausymas ir kalbėjimas	Geba logiškai formuluoti mintis.	Geba aiškiai, logiškai formuluoti mintis.	Geba aiškiai, tiksliai, logiškai formuluoti mintis.
Rašymas	Geba logiškai formuluoti mintis. Nesistemiškai taiko pagrindines vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio skyrybos taisykles. Padedamas geba rašyti dalykinį laišką, gyvenimo aprašymą, prašymą.	Geba aiškiai, logiškai formuluoti mintis. Daugeliu atvejų geba taikyti daugumą vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų privalomosios skyrybos taisyklių. Geba rašyti dalykinį laišką, gyvenimo aprašymą, prašymą. Padedamas geba rašyti esė.	Geba aiškiai, tiksliai, logiškai formuluoti mintis. Geba taikyti vientisinio ir sudėtinio prijungiamojo sakinio, citatų privalomosios skyrybos taisykles. Geba rašyti dalykinį laišką, gyvenimo aprašymą, prašymą, esė.

A3. ŽODIS IR ŽENKLAS: aiškinamojo ir argumentacinio pobūdžio tekstų rašymas (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams įgyti sėkmingai rašymo veiklai reikalingo nusimanymo apie rašymo procesą, būdus, strategijas, šaltinius; tobulinti gebėjimą kurti aiškinamojo ir argumentacinio pobūdžio tekstus.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų aiškinamojo ir argumentacinio pobūdžio tekstų komponavimo taisykles;
- ugdytųsi aiškinamojo ir argumentacinio pobūdžio tekstų rašymui būtinus gebėjimus;
- pažintų save kaip rašantįjį.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytų aiškinamojo ir argumentacinio pobūdžio tekstų rašymo gebėjimų, mokiniai turėtų išsiugdyti **šią nuostatą**: vertinti rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių pažinti save ir pasaulį, sudarančią prielaidų saviraiškai.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- pasirinkti kalbinę raišką ir pritaikyti turinį atsižvelgdami į situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (gana specifinė skaitytojų grupė, pvz., paauglių tėvai), tikslą (aiškinti ar argumentuoti);
- paaiškinti procesus, reiškinius, požiūrius aiškiai nurodydami logines sąsajas, vartodami dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus;
- palyginti du objektus, aiškiai nurodydami lyginimo aspektus;
- išsakyti savo požiūrį, nuosekliai plėtodami pagrindinę mintį, vertinti;
- tinkamai argumentuoti, remdamiesi įvairaus pobūdžio šaltiniais;

- kurti įtikinamojo pobūdžio tekstus: polemizuoti su kitų požiūriais nurodydami argumentų silpnumą, pasiūlydami alternatyvų;
- atsižvelgdami į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus tobulinti tekstą ar nurodytą jo dalį kalbinės raiškos, turinio, struktūros ir taisyklingumo aspektais;
- rašyti diskusinius straipsnius / samprotavimo rašinius, dalykinius (motyvacinius) laiškus.

Turinio apimtis

Teksto trinarės struktūros reikalavimai (įžanga, dėstymas, apibendrinimas). Pastraipos komponavimas (teiginys, argumentai, apibendrinimas). Rašomo teksto turinys ir kalbinė raiška: priklausomybė nuo tikslo, adresato pasirengimo, lūkesčių, vertybinių nuostatų, įsitikinimų, komunikavimo situacijos.

Aiškinimas raštu. Pagrindiniai aiškinimo modeliai: teiginys – pavyzdys, priešastis – pasekmė, problema – sprendimas, lyginimas. Aiškinimo tikslas ir tinkamas modelis.

Dalykinių aiškinamųjų tekstų stilius: neutrali, specifinė leksika, beasmeniai sakiniai, neveikiamosios rūšies dalyviai. Tinkamos siejimo priemonės: dalelytės, jungtukai, įterpiniai.

Argumentavimas raštu. Pagrindinė tezė, teiginiai, argumentai, kontrargumentai.

Argumentų tipai (faktologiniai, vertinamieji), jų dėstymo tvarka. Logiški ir nelogiški argumentai. Adresato įsitikinimai kaip argumentų atrankos kriterijus. Šaltinių citavimas, perfrazavimas.

Bendrieji stiliaus reikalavimai: aiškumas, tikslumas, glaustumas, logiškumas. Siejamosios priemonės (dalelytės, jungtukai, įterpiniai, siejamosios pastraipos). Kalbinės raiškos įvairovė: emocinė, vertinamojo pobūdžio leksika, liepiamosios bei tariamosios nuosakos veiksmažodžiai, įvairios retorinės priemonės (*retoriniai klausimai, inversijos, pakartojimai, hiperbolės*) įtikinamojo pobūdžio tekstuose. Papildomos teksto kūrimo priemonės (šriftai, jų dydžiai, paryškinimai) prasmės niuansams perteikti.

Rašymo problemos ir jų sprendimo strategijos. Tekstų rengyklė ir jos teikiamos galimybės.

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Publicistinio stiliaus: *diskusinis straipsnis, samprotavimo rašinys*. Administracinio stiliaus: *dalykinis (motyvacinis) laiškas*.

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1, B2 ir / arba B3 literatūros moduliais (KULTŪROS IŠTAKOS: tautosaka, antikos literatūra, Biblija, senovės rytų poezija; KULTŪROS RAIDA: viduramžiai, Renesansas, barokas, klasicizmas; PASAULĖVAIZDŽIO KONTRASTAI: šviečiamasis amžius, romantizmas, realizmas).

Aiškinantis tekstų kūrimo teorines ir praktines galimybes, rekomenduojama remtis literatūros moduliuose įvardytais pažintiniais ir eseistiniais tekstais (pvz., aptarti tekstų komponavimo būdus, aiškinimo ir argumentavimo pavyzdžius), aptarti žiniasklaidos tekstų

sąrangą (pvz., antraštės ir teksto ryšį, pradžios ir pabaigos santykį, argumentavimą vaizdais), jų reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje.

Mokiniams rengiantis rašyti savo tekstus, galima būtų pasiūlyti patiems skaityti 9 klasėje analizuotų kultūros (literatūros) epochų tekstus ir ieškoti reikalingos informacijos ar tinkamų argumentų; išvelgti tekstus ir jaunų žmonių gyvenimą siejančias aktualijas.

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Pažįsta esminį kalbinės raiškos priemonių arsenalą, priklausantį nuo situacijos (oficiali, neoficiali) ir adresato.	Pažįsta esminį kalbinės raiškos priemonių arsenalą, priklausantį nuo teksto turinio, situacijos (oficiali, neoficiali) ir adresato, tikslo (aiškinti ar argumentuoti).	Pažįsta platų kalbinės raiškos priemonių arsenalą, priklausantį nuo teksto turinio, situacijos (oficiali, neoficiali) ir adresato, tikslo (aiškinti ar argumentuoti).
Rašymas	<p>Rašo atsižvelgdamas į temą.</p> <p>Padedamas pasirenka kalbinę raišką ir bando pritaikyti turinį atsižvelgdamas į adresatą.</p> <p>Padedamas aiškina procesus, reiškinius, požiūrius.</p> <p>Padedamas palygina du objektus.</p> <p>Padedamas išsako savo požiūrį.</p> <p>Padedamas bando argumentuoti.</p> <p>Padedamas bando kurti aiškinimo ir argumentavimo tekstus.</p>	<p>Rašo iš esmės atsižvelgdamas į tikslą, situaciją, adresatą.</p> <p>Pasirenka kalbinę raišką ir pritaiko turinį atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą, tikslą.</p> <p>Paaiškina procesus, reiškinius, požiūrius nurodydamas jų sąsajas, vartodamas tinkamas sąvokas ir terminus.</p> <p>Palygina du objektus, nurodydamas lyginimo pagrindą.</p> <p>Išsako savo požiūrį plėtodamas pagrindinę mintį.</p> <p>Geba argumentuoti.</p> <p>Geba kurti aiškinimo ir argumentavimo tekstus: polemizuoja su kitų požiūriais.</p>	<p>Rašo atsižvelgdamas į tikslą, situaciją, adresatą.</p> <p>Kūrybiškai pasirenka kalbinę raišką ir pritaiko turinį atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą, tikslą.</p> <p>Paaiškina procesus, reiškinius, požiūrius aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus.</p> <p>Palygina du objektus, aiškiai nurodydamas lyginimo aspektus.</p> <p>Išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį, vertina.</p> <p>Geba argumentuoti remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais.</p> <p>Geba kurti įtikinamojo aiškinimo ir argumentavimo tekstus: polemizuoja su kitų</p>

	Padedamas tobulina nurodytą teksto dalį raiškos, turinio, struktūros ir taisyklingumo aspektais.	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus tobulina nurodytą teksto dalį raiškos, turinio, struktūros ir taisyklingumo aspektais.	požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, pasiūlydamas alternatyvų.
	Padedamas geba rašyti dalykinį (motyvacinį) laišką, rašini (straipsnį) su samprotavimo elementais.	Geba rašyti dalykinį (motyvacinį) laišką, diskusinį straipsnį, rašini su samprotavimo elementais.	Geba rašyti dalykinį (motyvacinį) laišką, poleminį straipsnį, samprotavimo rašini.

2.1.3. Kalbos modulių programos 10 klasei

A1. ŽMOGUS IR KALBA: gimtoji kalba globalizacijos epochoje (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams suvokti kultūrinio sąmoningumo reikšmę gyvenant Europoje ir globaliame pasaulyje; mokėti sieti sudėtingas mintis žodžiu ir raštu, laikytis kalbos normų, taikyti rašybos ir skyrybos taisykles.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų save kaip lietuvių kalbos vartotoją ir puoselėtoją;
- pažintų kalbą kaip tautos savastį, kultūros reiškini; asmens tapatybės ženklą;
- išmoktų diskutuoti apie lietuvių kalbos dabartį, kitimą, apie kalbos svarbą tautai ir asmeniui;
- ugdytūsi gebėjimus rišliai sieti mintis;
- mokėtų privalomosios skyrybos taisykles ir jas taikytū rašydamas.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytū kalbos pažinimo ir vartojimo gebėjimū, mokiniai turėtų išsiugdyti **šias nuostatas**: vertinti gimtąją kalbą kaip asmens tapatybės ženklą; siekti taisyklingai vartoti kalbą, tobulinti taisyklingos minčių raiškos žodžiu ir raštu gebėjimus.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- diskutuoti apie lietuvių kalbos dabartį ir kitimą;
- suvokti globalizacijos teikiamas galimybes bei kalboms keliamas grėsmes;
- suvokti kalbos tvarkymo reikmes ir tendencijas;
- nurodyti 2–3 šių dienū lietuvių kalbos tyrėjus ir ugdytojus, įvardyti jų darbū reikšmę;
- aiškiai, tiksliai formuluoti mintis žodžiu ir raštu;
- taikyti sudėtinių jungtukinių ir bejungtukinių sakinių skyrybos taisykles;

- paaiškinti privalomosios skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas;
- išmanyti ir pasirinkti sau tinkamas sintaksės mokymosi strategijas ir jas taikyti;
- rengti ir skaityti pranešimus su vaizdine medžiaga;
- rašyti CV.

Turinio apimtis

Kalbos kitimas, globalizacijos procesų poveikis lietuvių kalbai ir kitoms kalboms. Lietuvių bendrinės kalbos formavimosi ir raidos procesai. Gimtoji kalba kaip asmens tapatybės ženklas. Šių dienų lietuvių kalbos tyrėjai ir ugdytojai, jų darbų reikšmė. Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys (9 klasės kurso kartojimas).

Sudėtiniai sakiniai: sudėtiniai jungtukiniai (sujungiamieji, prijungiamieji ir mišrieji) ir bejungtukiai sakiniai. Sudėtinių sakinių skyryba (privalomosios skyrybos taisyklės). Sakinių sudarymo ir siejimo normos (jungtukai, jungiamieji žodžiai, įvardžiai,rieveksmiai, dalelytės). Apibendrinimas: privalomosios vientisinio ir sudėtinio sakinio skyrybos taisyklės.

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Mokslinio stiliaus: *pranešimas*. Administracinio stiliaus: *CV*. Publicistinio stiliaus: *diskusija*.

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1 literatūros moduliu (MODERNIOJO MENO IEŠKOJIMAI: simbolizmo, impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo, neoromantizmo literatūra).

Diskutuojant apie lietuvių kalbos dabartį ir kitimą globalizacijos epochoje, aptariant kalbą kaip socialinį kultūrinį reiškinį ir ugdantis raštingumo gebėjimus, rekomenduojama aktualizuoti XX a. I pusės moderniojo meno ir šiuolaikinio avangardizmo meninės kalbos kaitos tendencijas (pvz., impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo kalbinės raiškos stilistika; virtualūs tekstai, konkrečioji poezija). Ugdantis kalbėjimo ir praktinius raštingumo gebėjimus, galima būtų užduotis rengti pasinaudojant B1 modulyje įvardytais grožiniais, pažintiniais ir eseistiniais tekstais.

Galima aptarti jaunų žmonių kūrybinius eksperimentus, žaidžiant kalba, diskutuoti apie anglų kalbos įtaką lietuvių kalbai (įmonių, prekybos centrų, kavinių, prekių pavadinimai, jaunimo slengas ir kt.).

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Padedamas įvardija kalbos kaip tautos savasties, asmens tapatybės ženklus.	Įvardija kalbos kaip tautos savasties, asmens tapatybės ženklus.	Suvokia kalbą kaip tautos savastį, kultūros reiškinį, asmens tapatybės ženklą, tai paaiškina.

	Nurodo 2–3 šių dienų lietuvių kalbos tyrėjus ir ugdytojus. Padedamas geba paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio sakinio skyrybos atvejus; vadovaujamas taiso savo klaidas.	Nurodo 2–3 šių dienų lietuvių kalbos tyrėjus ir ugdytojus, įvardija jų darbų reikšmę. Gebą paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio sakinio skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas ir nurodžius jas ištaiso.	Nurodo 2–3 šių dienų lietuvių kalbos tyrėjus ir ugdytojus, apžvelgia jų veiklos sritis, įvardija jų darbų reikšmę. Gebą paaiškinti privalomosios vientisinio ir sudėtinio sakinio skyrybos atvejus, savo padarytas klaidas ir savarankiškai jas ištaiso.
Klausymas ir kalbėjimas	Geba pasakyti nuomonę apie lietuvių kalbos dabartį, apie kalbos svarbą tautai ir asmeniui. Padedamas geba parengti pranešimą su vaizdine informacija ir jį pristatyti. Gebą logiškai formuluoti mintis.	Argumentuotai diskutuoja apie lietuvių kalbos dabartį, apie kalbos svarbą tautai ir asmeniui. Gebą parengti pranešimą su vaizdine informacija ir jį pristatyti. Gebą aiškiai, logiškai formuluoti mintis.	Argumentuotai diskutuoja apie lietuvių kalbos dabartį, kitimą, apie kalbos svarbą tautai ir asmeniui. Gebą parengti pranešimą su vaizdine informacija ir jį pristatyti. Gebą aiškiai, tiksliai, logiškai formuluoti mintis.
Rašymas	Geba logiškai formuluoti mintis. Nesistemiškai taiko pagrindines vientisinio ir sudėtinio sakinio privalomąsias skyrybos taisykles. Pagal pavyzdį geba rašyti CV, pranešimo tezes.	Geba aiškiai, logiškai formuluoti mintis. Daugeliu atvejų taiko daugumą vientisinio ir sudėtinio sakinio privalomųjų skyrybos taisyklių. Padedamas geba rašyti CV, diskusijos protokolą, pranešimo tezes.	Geba aiškiai, tiksliai, logiškai formuluoti mintis. Gebą taikyti vientisinio ir sudėtinio sakinio privalomosios skyrybos taisykles. Gebą rašyti CV, diskusijos protokolą, pranešimo tezes.

A2. ŽMOGUS IR ŽODIS: viešojo kalbėjimo pagrindai (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams įgyti sėkmingam viešajam kalbėjimui reikalingo nusimanymo apie pasirengimo viešai kalbai ir kalbėjimo procesą, būdus, strategijas, šaltinius; tobulinti nekalbinės komunikavimo raiškos gebėjimus; parengti ir pasakyti viešąją kalbą, dalyvauti įvairaus pobūdžio diskusijose, taikyti kirčiavimo taisykles.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų viešojo kalbėjimo taisykles, etiketo dalykus;

- ugdytūsi sėkmingam viešajam kalbėjimui, dalyvavimui diskusijose būtinas nuostatas;
- ugdytūsi viešam kalbėjimui būtinas gebėjimus;
- pažintū save kaip viešos kalbos sakytoją ir diskusijų dalyvį.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytū viešojo kalbėjimo (monologu ir dalyvavimo diskusijose) gebėjimū, mokiniai turētū išsiugdyti šias nuostatas: išklaustyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį nepažeisdami kitū ir savo paties orumo; jausti atsakomybę už savo pasakymū tikrumą, aiškumą, tikslumą; domētis šiuolaikinių komunikavimo priemonių naujovėmis; siekti tobulinti taisyklingo kalbėjimo gebėjimus.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turētū:

- nurodyti sakinio teksto autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti), atpažinti paslėptus sakinio teksto autoriaus tikslus;
- aptarti įvairaus pobūdžio sakinio tekstū pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus, paaiškinti perkeltinės prasmės pasakymus;
- vertinti klausomo teksto turinį, raišką, poveikį klausytojui ir kalbėjimo kultūrą, išsakyti savo požiūrį, argumentuoti;
- sąmoningai klausytis, stebėti ir koreguoti savo suvokimą: tikslingai naudotis asmeniškai tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis;
- tiksliai, aiškiai informuoti: nuosekliai, dalykiškai paaiškinti sąvokas, analizuoti procesus, reiškinius;
- laikydamiesi numatytū kriterijų pristatyti objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą);
- išsakyti požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertinti, argumentuodami remtis įvairiais šaltiniais;
- dalyvaudami įvairaus pobūdžio diskusijose efektyviai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.

Turinio apimtis

Tekstū tipū modeliai (pasakojimas, aprašymas, samprotavimas (argumentavimas, aiškinimas)). Būdai aiškinimui komponuoti. Teiginių dėstymas laikantis priežasties ir pasekmės ryšio, teminės tvarkos (tema dalijama į potemes, kuriū kiekviena turi pagrindinį teiginį), uždavinio sprendimo tvarkos (susidariusi padėtis, geriausia išeitis, siūlomos priemonės) reikalavimū.

Samprotaujamojo teksto struktūros reikalavimai: tezė, argumentai, kontrargumentai, išvada. Teiginiai, argumentai, kontrargumentai, pavyzdžiai. Argumentū tipai.

Viešo kalbėjimo reikalavimai. Rengimosi viešai kalbai etapai. Viešos kalbos struktūra. Kalbos komponavimas. Adresato lūkesčių ir situacijos įvertinimas. Kalbinės raiškos pasirinkimas. Įtikinimo

priemonės: įvairios retorinės figūros (klausimai, sušukimai, pakartojimai, laipsniavimas, inversija), ironija, įasmeninimai, emociškai nuspalvinti žodžiai.

Būdai ir priemonės, padedantys adresatui geriau suvokti informaciją. Vaizdinės medžiagos pateikimo būdai. Pristatymo (pateikties) reikalavimai.

Dalykinio ir privataus pokalbio skirtumai. Pagrindiniai aspektai (klausimų formulavimas, bendravimo etiketas, apibendrinimas). Pokalbio, diskusijos etiketo taisyklės. Kalbėjimo ir klausymo strategijos.

Lietuvių kalbos kirtis ir kirčiavimo sistema. Tvirtapradė ir tvirtagalė priegaidės.

Kalbos dalių (linksniuojamųjų ir veiksmažodžio, nekaitomų) kirčiavimas. Kirčiavimo žodynai.

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Mokslinio stiliaus: pranešimas. Publicistinio stiliaus: vieša kalba, diskusija.

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1 ir / arba B2 literatūros moduliais (MODERNIOJO MENO IEŠKOJIMAI: simbolizmo, impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo, neoromantizmo literatūra; XX a. II pusės KULTŪROS (PA)LIKIMAS: pasaulio ir lietuvių literatūros sankirtos ir santakos).

Prisimenant tekstų tipų modelius, aptariant viešųjų kalbų įtikinimo priemones, rekomenduojama remtis B1 / B2 modulyje siūlomais skaityti grožiniais, eseistiniais ir pažintiniais tekstais. Rengiantis viešosioms kalboms galima būtų pasiūlyti patiems aktualizuoti, reflektuoti B1 / B2 literatūros modulio grožinius, eseistinius, pažintinius, vaizdinius tekstus arba garso įrašus, siekiant sudominti, įtikinti klausytojus.

Siūloma aptarti žodžio ir vaizdo santykį šiuolaikinėje retorikoje (galimybes, tendencijas, problemas, perspektyvas), aptarti politikų, kultūros žmonių viešųjų kalbų pavyzdžius, kalbėjimo kultūrą ir raiška informacinėse ir diskusijų laidose, įtikinimo priemonės tiesioginėje ir netiesioginėje reklamoje ir kt.

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Padedamas išvardija pagrindines viešo kalbėjimo taisykles, nurodo svarbiausius etiketo dalykus. Padedamas geba atpažinti ir įvardyti	Išvardija viešo kalbėjimo taisykles, nurodo etiketo dalykus. Geba atpažinti ir įvardyti tiesiogiai išreikštus	Išvardija viešo kalbėjimo taisykles, nurodo etiketo dalykus, juos aptaria. Geba atpažinti ir įvardyti tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus sakinio teksto

	tiesiogiai išreikštus sakinio teksto autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti). Padedamas įvardija teksto pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus.	sakinio teksto autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti). Atpažįsta teksto pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, įvardija pateikiamus argumentus.	autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti). Atpažįsta teksto pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, įvardija pateikiamus argumentus, paaiškina perkeltinės prasmės pasakymus.
Klausymas ir kalbėjimas	<p>Geba pasakyti savo nuomonę apie klausomo teksto turinį, poveikį klausytojui ir kalbėjimo kultūrą.</p> <p>Geba pasakyti nuomonę apie įvairaus pobūdžio sakinio tekstus, padedamas įvardija pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus.</p> <p>Padedamas pagal pavyzdį geba parengti ir viešą kalbą ir ją pasakyti.</p> <p>Geba informuoti: padedamas aiškina sąvokas, procesus, reiškinius.</p> <p>Geba pristatyti objektą ar veiklą.</p> <p>Geba išsakyti požiūrį į gana abstrakčius dalykus.</p> <p>Dalyvaudamas įvairaus</p>	<p>Geba pasakyti savo nuomonę apie klausomo teksto turinį, raišką, poveikį klausytojui ir kalbėjimo kultūrą.</p> <p>Geba aptarti įvairaus pobūdžio sakinio tekstų pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus.</p> <p>Padedamas geba parengti viešą kalbą ir ją pasakyti.</p> <p>Geba aiškiai informuoti: nuosekliai paaiškina sąvokas, procesus, reiškinius.</p> <p>Laikydamasis numatytų kriterijų geba pristatyti objektą ar veiklą.</p> <p>Geba išsakyti požiūrį į gana abstrakčius dalykus, vertinti.</p> <p>Dalyvaudamas įvairaus</p>	<p>Geba vertinti klausomo teksto turinį, raišką, poveikį klausytojui ir kalbėjimo kultūrą: tinkamai pasirinkęs vertinimo kriterijus išsako savo požiūrį, argumentuoja.</p> <p>Geba aptarti įvairaus pobūdžio sakinio tekstų pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus, paaiškinti perkeltinės prasmės pasakymus.</p> <p>Geba savarankiškai parengti viešą kalbą ir ją pasakyti.</p> <p>Geba tiksliai, aiškiai informuoti: nuosekliai, dalykiškai paaiškina sąvokas, analizuoja procesus, reiškinius.</p> <p>Laikydamasis numatytų kriterijų geba kūrybiškai pristatyti objektą ar veiklą.</p> <p>Geba išsakyti požiūrį į abstrakčius dalykus, vertinti, argumentuodamas remiasi įvairiais šaltiniais.</p> <p>Dalyvaudamas įvairaus</p>

	<p>pobūdžio diskusijose geba klausytis, klausti, atsakyti, prieštarauti.</p> <p>Kalba pakankamai taisyklingai: paisyti kalbos normų, taiko pagrindines kirčiavimo taisykles.</p> <p>Kalba logiškai.</p>	<p>pobūdžio diskusijose geba veiksmingai klausytis, klausti, atsakyti, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti.</p> <p>Kalba taisyklingai ir stilingai: paisyti kalbos normų, taiko linksnių formų ir, kai nurodyta kirčiuotė, priešpaskutinio skiemens, žodžio galo kirčiavimo taisykles.</p> <p>Kalba tiksliai, aiškiai, logiškai glaustai, siekia įtaigumo.</p>	<p>pobūdžio diskusijose geba veiksmingai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.</p> <p>Kalba taisyklingai ir stilingai: paisyti kalbos normų, taiko linksnių formų ir priešpaskutinio skiemens, žodžio galo kirčiavimo taisykles.</p> <p>Kalba tiksliai, aiškiai, logiškai, glaustai, įtaigiai.</p>
--	---	--	--

A3. MARGAS TEKSTŲ PASAULIS: negrožinių tekstų suvokimas (22 val.)

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams įgyti sėkmingam komunikavimui reikalingo nusimanymo apie skaitymo procesą, būdus, strategijas, šaltinius; tobulinti gebėjimus skaityti, suprasti ir kritiškai vertinti įvairaus pobūdžio negrožinius tekstus.

Uždaviniai. Modulinė programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų save kaip negrožinių tekstų skaitytoją, atsakingai ir atkakliai veiktų siekdamas tobulėti;
- pažintų įvairių tekstų sąrangos ir kalbinės raiškos galimybes;
- ugdytųsi negrožinių tekstų suvokimui būtinas nuostatas.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Kad įgytų įvairaus pobūdžio negrožinių tekstų supratimo gebėjimų, mokiniai turėtų išsiugdyti šias nuostatas: noriai ir pasitikint savo jėgomis skaityti įvairaus pobūdžio negrožinius tekstus, dalyvauti diskusijose juos aptariant; vertinti tekstus kaip tautos kultūros dalį, kuria perduodama patirtis, vertybės, tradicijos, padedančios žmogui ugdytis tautinę savimone, tapti visaverčiu savosios kultūros dalyviu; siekti pažinti ir vertinti kitas kultūras.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- suprasti plačiajai visuomenei skirtus negrožinius tekstus;
- daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas: remdamiesi tiesiogiai pasakytais dalykais, potekste ir teksto kontekstu, nurodyti teksto tikslą, aptarti tematiką, problemas, pagrindines mintis, vertybes;
- interpretuoti skaitomus tekstus: paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis, požiūrius, remdamiesi įvairių sričių žiniomis, teksto visuma, teksto istoriniu kultūriniu kontekstu;

- aptarti, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui;
- vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami tinkamus kriterijus, pagrįsti vertinimus tekstu;
- taikyti asmeniškai tinkamas strategijas prieš skaitymą, skaitant ir perskaičius tekstą; įvairiais būdais tikrintis teksto suvokimą;
- apmąstyti savo skaitymo veiklą: remdamiesi savo skaitymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtama informacija išsikelti teksto suvokimo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numatyti, kaip jų siekti;
- dalyvaudami įvairaus pobūdžio diskusijose veiksmingai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.
- rašyti recenziją (vertinimas), skaitytojo dienoraštį.

Turinio apimtis

Informacinių, argumentacinių, apeliacinių, eseistinių tekstų vertinimo kriterijai. Biografinis, socialinis, istorinis, kultūrinis teksto kontekstas. Teksto problematika, vertybės ir kontekstas. Tekstuose reiškiami požiūriai, jų kritiškas vertinimas. Teksto interpretacijos galimybės, jų pagrįstumas tekstu. Faktas ir nuomonė tekste.

Dalykinio (mokslinio, administracinio), meninio ir publicistinio stiliaus tekstai. Negrožinio teksto autoriaus ir jo cituojamuose šaltiniuose reiškiami požiūriai.

Teksto autoriaus tikslai, adresatas ir situacija: kalbinės raiškos priemonių pasirinkimas, teksto komponavimo ypatumai. Žodiniai ir nežodiniai (vizualūs) teksto prasmės kūrimo būdai (schemos, diagramos, iliustracijos, šriftai ir pan.), jų paskirtis, tinkamumas.

Sąvokos: *aliuzija, antitezė, autoironija, esė, hiperbolė, įvaizdis, kontekstas, kultūros epocha, metafora, motyvas, paradoksas, satyra, simbolis, stilius, stilizacija.*

Skaitomų tekstų informacijos performulavimas į užrašus, konspektus, lenteles, schemas. Informacijos gavimo būdai (anketa, interviu, laiškas). Šaltinio patikimumo vertinimas (kas leidėjas, kas interneto svetainės steigėjas, kokiais šaltiniais remiamasi argumentuojant). Skaitymo būdai. Įvairios teksto suvokimo problemos, jų sprendimo būdai.

Kuriamų tekstų stilius ir žanrai. Mokslinio stiliaus: *recenzija (vertinimas)*. Publicistinio stiliaus: *samprotavimo rašinys, diskusija.*

Galimos kultūros (literatūros) ir kalbos sąsajos su B1, B2 ir / arba B3 literatūros moduliais (MODERNIOJO MENO IEŠKOJIMAI: simbolizmo, impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo, neoromantizmo literatūra; XX a. II pusės KULTŪROS (PA)LIKIMAS: pasaulio

ir lietuvių literatūros sankirtos ir santakos; JAUNAS ŽMOGUS ŽENKLŲ PASAULYJE: aš, kalba, literatūra).

Aptariant negrožinių tekstų įvairovę, jų turinį, raišką ir poveikį adresatui, rekomenduojama remtis literatūros moduliuose aptartais eseistiniais, pažintiniais ir vaizdiniais tekstais. Mokiniais renkantis rašymo temas, galima būtų pasiūlyti atskleisti aktualias XX – XXI a. kultūros (literatūros) sąsajas (sankirtas, santakas, paraleles) ir kalbos kaitos tendencijas, aptarti pokalbius su literatūros ir kultūros kūrėjais, dienoraščius, atsiminimus, memuarus, laiškus; radijo ir TV kultūros laidas, literatūrinės internetinės svetainės (www.rasyk.lt, www.tekstai.lt, www.culture.lt, www.zaliazole.lt, www.kurybingi.lt ir kt.); internetinės erdvės kalbos kultūrą (anoniminis kalbėjimas, blog'ai).

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal nurodytus esminius modulio gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Padedamas nurodo, kas yra teksto tikslas, tematika, pagrindinė mintis.	Nurodo, kas yra teksto tikslas, tematika, problema, pagrindinė mintis.	Nurodo, kas yra teksto tikslas, tematika, problema, pagrindinė mintis, vertybės.
Klausymas ir kalbėjimas	Dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose: geba klausytis, klausti, atsakyti, prieštarauti.	Dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose: geba veiksmingai klausytis, klausti, atsakyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti.	Dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose: geba veiksmingai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.
Skaitymas	Geba iš esmės suprasti plačiajai visuomenei skirtus negrožinius tekstus. Padedamas daro teksto visumą apibendrinančias išvadas: remdamasis tiesiogiai pasakytais dalykais nurodo teksto tikslą, aptaria tematiką, problemas, pagrindines mintis. Padedamas geba interpretuoti skaitomus tekstus: paaiškina tiesiogiai pasakytas mintis, požiūrius, remdamasis teksto visuma, teksto istoriniu kontekstu.	Geba suprasti plačiajai visuomenei skirtus negrožinius tekstus. Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas: remdamasis tiesiogiai pasakytais dalykais, potekste, nurodo teksto tikslą, aptaria tematiką, problemas, pagrindines mintis. Geba interpretuoti skaitomus tekstus: paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, požiūrius, remdamasis teksto visuma, teksto istoriniu kontekstu.	Geba suprasti plačiajai visuomenei skirtus negrožinius tekstus, juos vertinti. Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas: remdamasis tiesiogiai pasakytais dalykais, potekste ir teksto kontekstu, nurodo teksto tikslą, aptaria tematiką, problemas, pagrindines mintis, vertybes. Geba interpretuoti skaitomus tekstus: paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, požiūrius, remdamasis įvairių sričių žiniomis, teksto visuma, teksto istoriniu kultūriniu kontekstu.

	<p>Padedamas analizuoja, kaip tekstuose kuriama prasmė.</p> <p>Padedamas geba pasakyti, kaip nurodytomis kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis siekiama tam tikro išpūdžio, poveikio skaitytojui.</p> <p>Geba pasakyti nuomonę apie skaitomų tekstų turinį.</p> <p>Padedamas geba dirbti su įvairaus pobūdžio (taip pat ir įvairialypės informacijos) tekstais: susiranda kelis nurodytus šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją.</p>	<p>Analizuoja, kaip tekstuose kuriama prasmė.</p> <p>Geba aptarti, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis siekiama tam tikro išpūdžio, poveikio skaitytojui.</p> <p>Geba vertinti skaitomų tekstų turinį pagal pateiktus kriterijus, vertinimą pagrindžia tekstu.</p> <p>Atsižvelgdamas į mokymosi tikslą geba dirbti su įvairaus pobūdžio (taip pat ir įvairialypės informacijos) tekstais: savarankiškai susiranda kelis įvairaus pobūdžio šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją, tinkamai ją atsirenka, klasifikuoja.</p>	<p>Analizuoja, kaip tekstuose kuriama prasmė: aptaria pasakojimo ar kalbėjimo situaciją.</p> <p>Geba aptarti, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro išpūdžio, poveikio skaitytojui.</p> <p>Geba vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdamas tinkamus kriterijus, vertinimą pagrindžia tekstu.</p> <p>Atsižvelgdamas į mokymosi tikslą geba dirbti su įvairaus pobūdžio (taip pat ir įvairialypės informacijos) tekstais: savarankiškai susiranda kelis įvairaus pobūdžio šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją, tinkamai ją atsirenka, klasifikuoja; geba vertinti šaltinių informatyvumą, objektyvumą, patikimumą.</p>
Rašymas	Padedamas geba rašyti samprotavimo rašinį..	Padedamas geba rašyti, recenziją. Savarankiškai geba rašyti samprotavimo rašinį.	Geba savarankiškai rašyti recenziją, samprotavimo rašinį.

2.2. Literatūros modulių programos 9-10 klasei

2.2.1. Bendrieji branduolio (literatūros) modulių struktūros elementai

Tikslas. *Literatūros moduliais* siekiama sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis kultūrinę, komunikavimo bei bendrąsias (mokymosi mokytis, kultūrinio sąmoningumo, darnaus vystymosi) kompetencijas, kad pažintų literatūros (kultūros) istoriją, suprastų, interpretuotų ir vertintų įvairių epochų, literatūros srovių tekstus, apmąstytų jų reikšmę asmens individualiosios, kultūrinės ir pilietinės tapatybės formavimuisi.

Uždaviniai

Kad būtų įgyvendintas dalyko tikslas, mokiniai turėtų:

- pažinti įvairių kultūros epochų literatūros savitumą, patirti estetinių išgyvenimų, suprasti esminių vertybių prasmę ir atskleisti savo suvokimą sakytinėje ir rašytinėje veikloje;
- analizuoti, interpretuoti ir vertinti įvairaus pobūdžio tekstus, remdamiesi kultūriniais istoriniais bei socialiniais kontekstais;
- suvokti lietuvių bei pasaulinės kultūros tradicijų ištakas ir jas kūrybingai plėtoti, kurdami įvairaus pobūdžio sakytinius ir rašytinius tekstus, siekdami įvairių tikslų įvairiose socialinėse ir kultūrinėse situacijose;
- remdamiesi kalbos ir literatūros žiniomis, įgusti tikslingai taikyti įvairias skaitymo, kalbėjimo ir rašymo strategijas, atlikdami individualizuotas, diferencijuotas, kolektyvines ir/ar grupinės veiklos užduotis;
- ugdytis poreikį skaityti ir tobulinti savo kalbinius gebėjimus;
- pažinti save kaip besimokantįjį;
- ugdytis sėkmingam mokymuisi būtinas nuostatas;
- ugdytis mokymosi gebėjimus;
- įgyti mokymosi veiklai reikalingo nusimanymo apie mokymosi procesą, būdus, strategijas, galimybes ir šaltinius.

Mokinių pasiekimai

Mokiniai turėtų išsiugdyti šias nuostatas:

- vertinti *lietuvių tautosakos, antikos, Biblijos ir senovės rytų poezijos* (B. 1 – 9 kl.), *viduramžių, Renesanso, klasicizmo* (B. 2 – 9 kl.), *romantizmo ir realizmo* (B.3 – 9 kl.), *XX a. I pusės modernizmo kryptių literatūros* (B.1 – 10 kl.), *XX a. II pusės pasaulio ir lietuvių literatūros* (B. 2 – 10 kl.), *paauglių ir jaunimo literatūros* (B. 3 – 10 kl.) tekstų skaitymą

kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių pažinti savo tautos ir pasaulio kultūros ištakas;

- noriai ir pasitikėdami savo jėgomis skaityti *9-10 klasės literatūros modulių programose nurodytus privalomus (ir rekomenduojamus) tekstus*, dalyvauti diskusijose, jaustis atsakingais kartu besimokančios bendruomenės nariais;
- siekti pažinti save kaip *pasaulio ir lietuvių literatūros tekstų* skaitytoją, atsakingai ir atkakliai veikti siekiant tobulėti;
- vertinti *9-10 klasės literatūros modulių programose nurodytus privalomus (ir rekomenduojamus) tekstus* kaip kiekvienos tautos ir pasaulio kultūros dalį, kuria perduodama praeities kartų patirtis, vertybės, tradicijos, padedančios žmogui ugdytis kultūrinę savimone, tapti visaverčiu savosios ir pasaulio kultūros dalyviu;
- siekti pažinti ir vertinti savo ir kitų pasaulio kultūrų unikalumą.

Mokiniai turėtų išsiugdyti šiuos skaitymo, literatūros (kultūros) pažinimo gebėjimus:

- suprasti *lietuvių tautosakos, antikos, Biblijos ir senovės rytų poezijos (B. 1 – 9 kl.), viduramžių, Renesanso, klasicizmo (B. 2 – 9 kl.), romantizmo ir realizmo (B.3 – 9 kl.), XX a. I pusės modernizmo krypčių (B.1 – 10 kl.), XX a. II pusės pasaulio ir lietuvių literatūros (B. 2 – 10 kl.), paauglių ir jaunimo literatūros (B. 3 – 10 kl.)* tekstus, juos skaitydami ir aptardami žodžiu ir raštu;
- daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas: remiantis tiesiogiai pasakytais dalykais, potekste ir kūrinio kontekstu, nurodyti teksto tikslą, aptarti tematiką, problemas, pagrindines mintis, vertybes;
- interpretuoti skaitomus tekstus: paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis, požiūrius, grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas remiantis įvairių sričių žiniomis, teksto visuma, teksto istoriniu kultūriniu kontekstu;
- analizuoti, kaip tekstuose kuriama prasmė: aptarti pasakojimo ar kalbėjimo situaciją, vaizduojamojo pasaulio elementus grožiniuose kūriniuose, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui;
- vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirenkant tinkamus kriterijus, pagrįsti vertinimus kūrinio medžiaga;
- atsižvelgiant į mokymosi tikslą dirbti su įvairaus pobūdžio (taip pat ir įvairialypės informacijos) tekstais: savarankiškai susirasti kelis įvairaus pobūdžio šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją; tinkamai ją atsirinkti, klasifikuoti;

- sąmoningai skaityti, stebėti ir koreguoti savo suvokimą; planuoti mokymąsi ir apmąstyti savo skaitymo veiklą;
- taikyti asmeniškai tinkamas strategijas prieš skaitant, skaitant ir perskaičius tekstą; įvairiais būdais tikrintis teksto suvokimą.

Mokiniai, skaitydami tekstus, turėtų įgyti šias žinias ir supratimą:

- nurodyti esminius kultūros epochų: *antikos* (B. 1 – 9 kl.), *viduramžių*, *Renesanso* (B. 2 – 9 kl.), *romantizmo*, *realizmo* (B.3 – 9 kl.), *literatūros krypčių – simbolizmo, neoromantizmo, impresionizmo, avangardizmo* – (B.1 – 10 kl.) bruožus;
- skirti 9-10 klasės literatūros modulių programose nurodytų privalomų (ir rekomenduojamų) tekstų socialinį, istorinį kultūrinį kontekstus;
- atpažinti tautosakos tipažus, vertybes, *antikos, Biblijos ir kitus* kultūrinius įvaizdžius grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose;
- sieti kūrinio vaizduojamą pasaulį, problematiką, vertybes su kūrinio kontekstu;
- suprasti, kad to paties teksto interpretacijos gali būti įvairios;
- paaiškinti įvairių kultūros epochų ir literatūros krypčių kūrinijų vaizduojamųjų pasaulių ypatumus;
- aptariant tekstus, tinkamai vartoti literatūros modulių programose įvardytas pagrindines teorines sąvokas;
- nurodyti pagrindinius eseistinių ir grožinių tekstų vertinimo kriterijus;
- mokėti skaitomų tekstų informaciją performuoti į užrašus, konspektus, lenteles, schemas;
- atsižvelgiant į tikslą, pasirinkti tinkamą skaitymo būdą, paaiškinti, kaip spręsti įvairias teksto suvokimo problemas.

Mokydamiesi literatūros, mokiniai turėtų plėtoti ir šiuos kalbėjimo ir klausymo, rašymo gebėjimus:

- kalbėti atsižvelgiant į adresatą; tiksliai, aiškiai informuoti; išsakyti savo požiūrį, dalyvauti įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose; reikšti mintis žodžiu taisyklinga ir stilinga kalba;
- rašyti atsižvelgiant į tikslą, situaciją, adresatą, paisant žanro reikalavimų ir juos kūrybiškai interpretuojant; pasirinkti tinkamą kalbinę raišką ir taikyti daugumą rašybos, skyrybos, gramatikos, teksto komponavimo taisyklių.

Kiekviename modulyje mokiniai turėtų ugdytis šiuos mokymosi mokytis gebėjimus:

- kelti modulio mokymosi tikslus, uždavinius;
- planuoti modulio mokymosi veiklą;
- kryptingai veikti siekiant išsikeltų uždavinių;
- apmąstyti modulio mokymosi veiklą, procesą ir rezultatus.

Modulio vidinė integracija. Literatūros moduliuose kryptingai ugdomi *skaitymo, literatūros (kultūros) pažinimo gebėjimai*. Kitų kalbinės veiklos sričių (*kalbėjimo ir klausymo, rašymo*) gebėjimai ugdomi, atsižvelgiant į konkretaus modulio turinio apimtyje (*I. Skaitymas. Literatūros (kultūros) pažinimas*) nurodytus nagrinėtinius aspektus, privalomų (ir rekomenduojamų) kūriniių sąrašą. Rekomenduojamos konkrečios *kalbėjimo ir klausymo bei rašymo* veiklos kryptys pateikiamos kiekvienos literatūros modulio programos turinio apimtyje. Šiame skyrelyje pateikiami tik bendrieji šių veiklų aprašymai.

Kalbėjimas ir klausymas. Kalbama viešai apie skaitomus literatūros tekstus, jų sąsajas su šiuolaikiniu sociokultūriniu kontekstu, siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą. Rengiamasi skaityti pranešimą, sakyti įtikinimo kalbą (pasirenkama tema, numatomi tikslai, renkama medžiaga), ruošiami pristatymai. Dalyvaujama pokalbiuose apie literatūrą, diskutuojama. Tikslingai naudojamos tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis.

Rašymas. Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai (pasirinktinai): laiškas, dienoraštis; dalykiniai tekstai: interviu, diskusinis straipsnis, esė apie visuomenės, jaunuolių gyvenimo problemas, rašinys, susijęs su literatūros kūriniiu, knygos (kino filmo, laidos, interneto svetainės paaugliams) vertinimas (recenzija), charakteristika, autobiografija.

Mokiniam suteikiama galimybių imtis tam tikrų kūrybinių bandymų. Jie kuria apsakymą (įtempto siužeto pasakojimą, grįstą konfliktu), eilėraščių, miniatiūrą, įsivaizduojamą knygos veikėjo dienoraštį. Mokiniai eksperimentuoja, keisdami literatūros rūšį, žanrą, pasakojimo perspektyvą, imituodami tam tikrą stilių.

Mokytojai savo nuožiūra gali numatyti, kurių rašytinių žanrų mokiniai bus mokomi ir kurių žanrų mokėjimas bus plėtojamas: kiekvieno literatūros modulio turinio apraše (Rašymas) pateikiama rekomenduojamų žanrų pasiūla (šiuo atveju į pateiktus žymėjimus atsižvelgti nereikia).

Mokytojams, pasirinkusiems dirbti **pagal rekomenduojamą sistemą** (žr. *Metodinėse rekomendacijose* lentelę Nr....), siūloma atsižvelgti į šiuos žymėjimus:

- rašytinių tekstų žanrai, kurių rekomenduojama **mokyti** (jų mokymas 5–8 kl. BP nėra numatytas), išryškinti spalva ir pažymėti viena žvaigždute (*);

- **plėtojami žanrai** (jų buvo mokyta žemesnėse klasėse arba rekomenduota mokytis ankstesniuose kalbos/ literatūros moduliuose) išryškinti spalva ir pažymėti dviem žvaigždutėmis (**).

Rašymo turinio minimumas. Nereikalaujama rašyti *interview, esė, recenzijos, diskusijos protokolo.*

Mokymosi mokytis kompetencijos ugdymas integruojamas į visas literatūros modulių kalbinės veiklos sritis.

2.2.2. Literatūros modulių programos 9 klasei

B1. KULTŪROS IŠTAKOS: tautosaka, antikos literatūra, Biblija, senovės rytų poezija (27 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas. Literatūros (kultūros) pažinimas

Mokiniai turėtų skaityti ir aptarti:

- bent po vieną visų tautosakos rūšių ir žanrų pavyzdį;
- bent po vieną antikos literatūros kūrinį ar ištrauką;
- keletą Biblijos ištraukų;
- rytų literatūros pavyzdžių.

Nagrinėtini aspektai

Skaitant lietuvių tautosakos, antikos kūrinius, Biblijos tekstus, aptariami mitinio mąstymo ženklai, vertybės, žmogaus ir pasaulio samprata.

Nagrinėjant įvairių epochų literatūros kūrinius mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšį, remiamasi kitų menų pavyzdžiais.

Aptariami nagrinėjamo laikotarpio svarbiausių įvykių ir pasaulėvaizdžio ženklai meno (dailės, muzikos, architektūros) pavyzdžiuose (*pvz., graikų skulptūra, architektūra, lietuvių liaudies dainos*). Literatūra siejama su teatrinio meno elementais, *pvz., kuriama (įsivaizduojama) literatūros kūrinio inscenizacija arba ekranizacija.*

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- Lietuvių pasakos. *Eglė Žalčių karalienė;*

- Pasakos apie bebaimį herojų ir baimės paieškas;
- *Graikų mitai. Sizifas. Narcizas;*
- Sofoklis. *Edipas karalius* arba *Antigonė*;
- *Biblija. Senasis Testamentas. Pradžios knyga* (pasakojimas apie Kainą ir Abelį, pasakojimas apie Babelio bokštą). Ištraukos iš *Naujojo Testamento Evangelijos pagal Matą* (Kalno pamokslas, palyginimas apie vynuogyno darbininkus);
- senovės rytų poezija (pasirinktinai).

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: **antika, antitezė, hiperbolė, įvaizdis, kontekstas, kultūros epocha, metafora, motyvas, simbolis, siužetinė linija, stilizacija.**

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Tautosakos ir antikos mitų interpretacijos (ir transformacijos) lietuvių ir pasaulio kultūroje (žr. akademinio modulio C2 programoje). Tautosakos motyvai šiuolaikinėje lietuvių dailėje (pvz., L. Gutausko, S. Eidrigevičiaus kūryboje). Liaudies dainų ir šiuolaikinės muzikos (pvz., džiaz, roko) sąsajos, šiuolaikinis muzikinis (pvz., repas) ir internetinis folkloras (anekdotai, pasakojimai, juokeliai, gandai, burtai). Tautosakos (pvz., pasakų, patarlių) ir antikos ženklų eksploatavimas masinėje kultūroje (reklamoje, kine), masinėje daiktų gamyboje.

Rytų kultūros interpretacijos lietuvių prozoje (pvz., V. Krėvės *Pratjekabuda*, R. Neimanto *Gintaro kelias*), senovės rytų ir lietuvių poezijos paralelės (K. Binkis, S. Geda, V. Bložė, J. Juškaitis, D. Kajokas, P. Normantas, K. Platelis, M. Valiukas ir kt.); žvilgsnis į senąsias ir dabartines rytų kultūras šiuolaikinių keliautojų knygose (pvz., R. Neimanto, J. Ivanauskaitės, P. Normanto, B. Mar, R. Žalynaitės ir kt.). Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas

I. Kalbėjimas ir klausymas. Rekomenduojama rengti *informacinius pranešimus/ pristatymus, interviu su bendraamžiais, inscenizacijas, įsivaizduojamas ekskursijas/ reportažus, diskutuoti* apie *tautosaką, antikos literatūrą, Biblijos tekstus bei senovės rytų poeziją*, šių tekstų interpretacijas dailėje bei vėlesnių epochų literatūroje, teatre, kine, ieškoti sąsajų su šiuolaikiniu sociokultūriniu kontekstu, siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą.

II. Rašymas. Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti skiriamos užduotys rašyti *laišką literatūros kūrinio veikėjui, literatūrinį rašinį**, *parengti interviu*; siūloma kūrybinė veikla (pvz., *tekstų transformacijos***, *stilizacijos*, *režisūriniai komentarai ir kt.*), siekiant informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems *tautosakos*, *antikos* kūrinuose, *Biblijos* tekstuose vaizduojamus ir šiuolaikiniame pasaulyje vykstančius reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti.

B 2. KULTŪROS RAIDA: viduramžiai, Renesansas, barokas, klasicizmas (25 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas, literatūros (kultūros) pažinimas

Mokiniai turėtų skaityti ir aptarti bent po vieną viduramžių, Renesanso, *klasicizmo* literatūros kūrinį ar ištrauką.

Nagrinėtini aspektai

Skaitant viduramžių literatūros pavyzdžius, aptariamas žmogaus idealas, riteriškumo samprata. Skaitant ir nagrinėjant Renesanso literatūros kūrinius ar ištraukas pabrėžiamos humanizmo vertybės, pasitikėjimas žmogaus kūrybinėmis galiomis, ryšys su antika. Nagrinėjant įvairių epochų literatūros kūrinius mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšį, remiamasi kitų menų pavyzdžiais.

Aptariami nagrinėjamo laikotarpio svarbiausių įvykių ir pasaulėvaizdžio ženklai meno (dailės, muzikos, architektūros) pavyzdžiuose (viduramžių kultūros vizualumas, simbolika dailės kūrinuose).

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- Gedimino laiškai (pasirinkti laiškai);
- M. Daukša. *Postilė*. (Prakalba);
- M. Mažvydas. *Katekizmas*. (Prakalba);
- *Rolando giesmė* arba *Tristanas ir Izolda*, arba *Apvaliojo stalo riteriai* (ištraukos);
- M. de Servantesas Savedra (M. de Cervantes Saavedra). *Don Kichotas* (ištrauka);
- V. Šekspyras (W. Shakespeare). *Karalius Lyras* arba *Makbetas*;
- Ž. B. Moljeras (J. B. Molière). *Don Žuanas* arba *Tartiufas*;
- U. Eko (U. Eco). *Rožės vardas*.

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: hiperbolė, kontekstas, kultūros epocha, motyvas, **parodija**, **Renesansas**, simbolis, siužetinė linija, **stilius**, **viduramžiai**, *barokas, klasicizmas.*

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Moteriškumo ir vyriškumo (riteriškumo / džentelmeniškumo) idealų ir vertybių (garbės, ištikimybės, meilės) samprata praeityje (tautosakoje, viduramžiais, renesanso epochoje) ir dabartyje. Moteriškumo ir vyriškumo stereotipai ir jų kaita šiuolaikinėje visuomenėje.

Viduramžių, renesanso epochų ir šiuolaikinės visuomenės / žmogaus vertybės ir siekiai: altruizmas ir egoizmas; individualumas ir bendruomeniškumas; žmogaus ir pasaulio pažinimas. Humanizmo idėjų aktualumas šiandieninėje visuomenėje.

Lietuviškos knygos praeitis, dabartis ir ateitis: jos paskirtis ir reikšmė žmogaus / visuomenės gyvenime; senovinė ir šiuolaikinė knygų leidyba, tradicinė ir skaitmeninė knyga; lietuviškos knygos ateities perspektyvos globalizacijos epochoje. Lietuvių kalbos vartojimo problema šiuolaikinėje lietuvių literatūroje ir populiariojoje kultūroje (pvz., lietuvių kilmės autoriai, rašantys nelietuviškai, angliški dainų tekstai).

II. Kalbėjimas ir klausymas

Rekomenduojama rengti *informacinius pranešimus/ pristatymus, interviu su kūriniių veikėjais, įsivaizduojamas ekskursijas/ reportažus, įtikinimo kalbas, inscenizacijas, diskutuoti apie kultūrų epochas, viduramžių, Renesanso ir klasicizmo literatūrą bei šiuolaikinį sociokultūrinį kontekstą, siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą.*

III. Rašymas

Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti siūloma įvairi rašymo veikla: rašyti *veikėjo charakteristiką***, *literatūrinį rašinį, esė**, literatūros kūrinio *ekranizacijos/ inscenizacijos recenziją*, kurti meninius tekstus (pvz., *stilizuotą prakalbą, akrostichą, dialogą, parodiją**** ir kt.), skatinanti atskleisti kūrinuose keliamus ir šiuolaikinei visuomenei aktualius klausimus, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, vertinti, įtikinti.

B 3. PASAULÉVAIZDŽIO KONTRASTAI:

šviečiamasis amžius, **romantizmas, realizmas** (27 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas, literatūros (kultūros) pažinimas

Mokiniai turėtų skaityti ir aptarti romantizmo ir realizmo literatūros kūrinius ar jų ištraukas.

Nagrinėtini aspektai

Skaitant ir nagrinėjant romantizmo literatūros pavyzdžius aptariamas romantinis maištas, individualizmas ir tautiškumas, romantinės literatūros idealai, romantinis herojus.

Skaitant ir nagrinėjant realistinę literatūrą aptariamas gyvenimo tikrovės vaizdavimas, tipizavimas ir psychologizmas, pozityvizmo idealai, socialinė problematika, realistinis vaizdavimo būdas.

Nagrinėjant romantizmo ir realizmo literatūros kūrinius mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšį, remiamasi kitų menų pavyzdžiais. Aptariami nagrinėjamo laikotarpio svarbiausių įvykių ir pasaulėvaizdžio ženklai meno (dailės, muzikos, architektūros) pavyzdžiuose.

Aptariama literatūros kūrinio interpretacija kine ar teatre.

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- Baranauskas. *Anykščių šilelis*;
- Maironis. *Pavasario balsai*;
- A. Mickevičius (A. Mickiewicz). *Vėlinės* arba *Konradas Valenrodas* (pasirinktos ištraukos);
- Žemaitė. *Marti*;
- O. de Balzakas (H. de Balzac). *Tėvas Gorižo* arba *Eugenija Grande*;
- A. Platonovas arba I. Buninas (pasirinktas apsakymas).

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: **aliuzija**, antitezė, **apysaka**, **groteskas**, hiperbolė, įvaizdis, kontekstas, kultūros epocha, **lyrinis išgyvenimas**, **lyrinis subjektas**, metafora, motyvas, **realizmas**, **romantizmas**, **satyra**, simbolis, siužetinė linija, stilius.

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Aptariamos idealaus ir realaus tikrovės pasaulių priešpriešos, realistinio ir romantinio vaizdavimo paralelės ir kaita nuo seniausiųjų laikų iki šių dienų. Analizuojamas šiuolaikinių rašytojų santykis su realizmo tradicija (tikroviškumo siekis B. Vilimaitės, V. Juknaitės, V. Papievio, A. Matulevičiūtės prozoje; tikrovės sąlygiškumas S. T. Kondroto, M. Ivaškevičiaus prozoje), aptariami kūriniai, tęsiantys romantizmo tradiciją arba su ja polemizuojantys (pvz., D. Razausko dainuojamoji poezija, ironiška A. Marčėno distancija, D. Čepauskaitės žaidimas romantinėm klišėm).

Apžvelgiamos romantizmui artimos šiuolaikinės kultūros formos (pvz., subkultūros – jaunimo maištingumas, individualizmas, romantinė sąmonė ir kt.), tikrovės samprata realizmo literatūroje ir šiuolaikinėje žiniasklaidoje (TV laidose, žurnaluose, laikraščiuose, internete), žodžių „romantikas“, „realistas“ reikšmės šiuolaikinėje kalbos vartosenoje.

Knygnešystė kaip XIX a. kultūros istorijos fenomenas ir jos tradicijos šiuolaikinėje kultūroje (visuomeninių akcijų tikslai, lietuviškos knygos ir spauda emigracijoje ir kt.).

II. Kalbėjimas ir klausymas

Rekomenduojama rengti *pristatymus*, *literatūrinį teismą (įtikinimo kalbas)*, *diskutuoti* apie romantizmo ir realizmo literatūrą bei šiuolaikinį sociokultūrinį kontekstą, remiantis televizijos ir radijo laidomis, periodikos leidiniais, interneto svetainėmis, siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą.

III. Rašymas

Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti skiriamos užduotys rašyti *literatūrinį rašinį*, **diskusinį straipsnį****, **autobiografiją***, *veikėjo charakteristiką*, siūloma kūrybinė veikla (pvz., *įsivaizduojamas knygos veikėjo dienoraštis*, **apsakymas****, *satyra*, *kino scenarijus ir kt.*), siekiant informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems romantizmo ir realizmo literatūroje vaizduojamus ir šiuolaikiniame pasaulyje vykstančius reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti.

Vertinimas. Pateikiama visiems 9 kl. literatūros moduliams bendra mokinių pasiekimų vertinimo lentelė.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Literatūros žinios ir supratimas	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios paviršutiniškos ir fragmentiškos: klausiamas mokinys geba nurodyti kai kurias <i>kultūros epochų / literatūros kryptių</i> ypatybes, padedamas jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose, stengiasi vartoti kai kurias teorines sąvokas, tačiau nepakankamai tikslingai (žr. 5–10 kl. sąvokų lentelę ir konkretaus literatūros modulio įvardytas sąvokas).	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios pakankamos: mokinys geba nurodyti esmines <i>kultūros epochų / literatūros kryptių</i> ypatybes, jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose, daugeliu atvejų tinkamai vartoja reikalingas teorines sąvokas (žr. 5–10 kl. sąvokų lentelę ir konkretaus literatūros modulio programoje įvardytas sąvokas).	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios išsamios ir sistemingos: mokinys geba nurodyti esmines <i>kultūros epochų / literatūros kryptių</i> ypatybes, jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose, geba paaiškinti teksto ir konteksto ryšius, tiksliai vartoja reikalingas teorines sąvokas (žr. 5–10 kl. sąvokų lentelę ir konkretaus literatūros modulio programoje įvardytas sąvokas).
Skaitymo gebėjimai	<p>Mokytojo padedamas aptaria modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir daro apibendrinančias išvadas: nurodo teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, įvardija aiškiai išsakytas vertybes.</p> <p>Mokytojo padedamas aptaria epinių, dramos ir lyrikos tekstų pagrindinius vaizduojamojo pasaulio elementus, atpažįsta kai kurias komponavimo ir kalbinės raiškos priemones, paaiškina jų prasmę.</p> <p>Mokytojo padedamas aptaria negrožinius tekstus: randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas,</p>	<p>Pakankamai savarankiškai interpretuoja modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir, remdamasis teksto visuma ir pasirinktu kontekstu, daro apibendrinančias išvadas: nurodo teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, vertybes.</p> <p>Pakankamai savarankiškai analizuoja epinių, dramos ir lyrikos tekstų vaizduojamojo pasaulio elementus, paaiškina, kaip teksto komponavimo ir kalbinės raiškos priemonėmis kuriama prasmė.</p> <p>Pakankamai savarankiškai analizuoja negrožinius tekstus: randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, autoriaus poziciją, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas,</p>	<p>Savarankiškai ir pagrįstai interpretuoja modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir, remdamasis teksto visuma ir tinkamai pasirinktu kontekstu, daro apibendrinančias išvadas: aptaria teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, vertybes.</p> <p>Savarankiškai ir išsamiai analizuoja epinių, dramos ir lyrikos tekstų vaizduojamojo pasaulio elementus, paaiškina, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, kaip tai priklauso nuo konteksto.</p> <p>Savarankiškai ir išsamiai analizuoja negrožinius tekstus: randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, autoriaus poziciją, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas</p>

	<p>apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis pateiktais kriterijais, argumentuotai išsako savo nuomonę apie perskaitytą grožinį/negrožinį tekstą.</p> <p>Mokytojo padedamas, atlieka savarankiško skaitymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko mokytojo nurodytas skaitymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus.</p>	<p>apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis pasirinktais kriterijais, argumentuotai vertina perskaityto grožinio/negrožinio teksto turinį ir raišką, įtaigumą; negrožinio teksto informacijos patikimumą.</p> <p>Tardamasis su mokytoju, atlieka savarankiško skaitymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko pasirinktas skaitymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus ir savarankiškai pasirinktus kriterijus.</p>	<p>apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis tinkamai pasirinktais kriterijais, argumentuotai vertina grožinių/negrožinių tekstų turinio ir raiškos originalumą, aktualumą; negrožinio teksto informacijos patikimumą ir pagrįstumą.</p> <p>Be mokytojo pagalbos atlieka savarankiško skaitymo užduotis: formuluoja tikslus, planuoja veiklą, motyvuotai ir tinkamai taiko pasirinktas skaitymo strategijas, apmąsto veiklą ir rezultatus pagal savarankiškai susiformuluotus kriterijus.</p>
Klausymo ir kalbėjimo gebėjimai	<p>Remdamasis mokytojo rekomenduojamomis strategijomis ir šaltiniais, pasirengia ir dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.</p>	<p>Remdamasis iš esmės tinkamomis strategijomis, mokytojo rekomenduotais ir savarankiškai rastais šaltiniais, pasirengia ir dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.</p>	<p>Remdamasis savarankiškai pasirinktomis ir tinkamomis strategijomis bei savarankiškai rastais šaltiniais, pasirengia, vadovauja/dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, vadovauja diskusijai, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.</p>
Rašymo gebėjimai	<p>Remdamasis mokytojo nurodytomis rašymo strategijomis, atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Rašydamas tekstą mėgina atsižvelgti į rašymo tikslą, situaciją, adresatą. Teksto teiginius menkai argumentuoja, išplėtoja.</p>	<p>Remdamasis iš esmės tinkamai pasirinktomis rašymo strategijomis, atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato. Tinkamai komponuoja tekstą, pagrindinė mintis aiški, pakankamai išplėtoja. Paiso daugelio kalbos (stiliaus,</p>	<p>Remdamasis savarankiškai ir tinkamai pasirinktomis rašymo strategijomis, atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato. Tinkamai komponuoja tekstą, pagrindinė mintis aiški, nuosekliai išplėtoja, pagrįsta svariais argumentais. Paiso kalbos (stiliaus, gramatikos, rašybos ir</p>

	<p>Rašydamas tekstą mėgina laikytis teksto komponavimo reikalavimų, tačiau dėl teksto nuoseklumo, kalbos taisyklingumo ir stiliaus trūkumų tekstui suprasti reikia skaitytojo pastangų.</p> <p>Mokytojo padedamas, atlieka savarankiško rašymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko mokytojo nurodytas rašymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus.</p>	<p>gramatikos, rašybos ir skyrybos) normų.</p> <p>Tardamasis su mokytoju, atlieka savarankiško rašymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko pasirinktas rašymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus ir savarankiškai pasirinktus kriterijus.</p>	<p>skyrybos) normų. Kalba turtinga, siekiama stiliaus savitumo.</p> <p>Be mokytojo pagalbos atlieka savarankiško rašymo užduotis: formuluoja tikslus, planuoja veiklą, motyvuotai ir tinkamai taiko pasirinktas rašymo strategijas, apmąsto veiklą ir rezultatus pagal savarankiškai susiformuluotus kriterijus.</p>
Nuostatos	<p>Dirbdamas individualiai ar su grupe atlieka, kas nurodyta. Kartais siekia grįžtamosios informacijos, kad galėtų siekti geresnių rezultatų.</p>	<p>Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir su grupe. Veikia pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo kalbinius gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.</p>	<p>Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir su grupe. Veikia atkakliai ir pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo kalbinius gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.</p>

2.2.3. Literatūros modulių programos 10 klasei

B1. MODERNIOJO MENO IEŠKOJIMAI: simbolizmo, impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo, neoromantizmo literatūra (21 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas, literatūros (kultūros) pažinimas

Mokiniai turėtų skaityti ir aptarti XX a. I pusės modernizmo literatūros epikos, lyrikos, dramos pavyzdžių.

Nagrinėtini aspektai

Skaitant ir nagrinėjant *simbolizmo, impresionizmo, ekspresionizmo, avangardizmo, neoromantizmo* literatūros pavyzdžius, aptariamos estetiškos nuostatos, santykis su kultūros tradicija, požiūriai į asmenį ir visuomenę, tikroviško vaizdo transformacijos.

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- Mykolaitis-Putinas arba B. Sruoga (pasirinkti simbolistiniai eilėraščiai);
- J. Aistis, A. Miškinis, B. Brazdžionis, S. Nėris (pasirinkti neoromantiniai eilėraščiai);
- K. Binkis. *100 pavasarių*;
- J. Savickis. *Kova* arba P. Cvirka. *Saulėlydis Nykos valsčiuje (Kasdienės istorijos)* (pasirinkta novelė);
- Vaičiulaitis. *Valentina* arba I. Šeinius. *Kuprelis*;
- H. Radauskas (pasirinkti eilėraščiai).

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: aliuzija, antitezė, **autoironija**, **avangardizmas**, **elegija**, hiperbolė, **impresionizmas**, įvaizdis, kontekstas, lyrinis išgyvenimas, lyrinis subjektas, **literatūros kryptis**, metafora, **modernizmas**, motyvas, **neoromantizmas**, **paradoksas**, simbolis, **simbolizmas**, siužetinė linija, **sonetas**, stilius, stilizacija.

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Kultūrinio maišto / kultūrinių provokacijų, žaidimų ar akcijų formos ir siekiai, jų vertinimas visuomenėje (K. Binkis ir *Keturi vėjai*; J. Mačiūnas ir *FLUXUS*; J. Mekas ir avangardinis kinas; V. Kernagis ir *Kabaretas tarp girnų*; A. Kaušpėdas ir *Antis*, jaunujų aktorių grupė *Liūdni slibinai*). Šiuolaikinis avangardinis menas: konkrečioji poezija (B. Januševičiaus, R. Šileikos poezija), menų sintezės bandymai (*meniniai sambūriai Vario burnos, Sintezija, Menų FLUXUS ministerija; poezijos ir fotografijos jungtys (Alis Balbierius, Julius Keleras, Sigitas Parulskis, Kęstutis Navakas, Ričardas Šileika, V. V. Landsbergis)*).

II. Kalbėjimas ir klausymas

Rekomenduojama rengti *pristatymus, pokalbius, įsivaizduojamus interviu su rašytojais, poetines kompozicijas, įtikinimo kalbas, diskutuoti* apie modernizmo literatūrą bei šiuolaikinį sociokultūrinį kontekstą, siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą.

III. Rašymas

Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti skiriamos užduotys rašyti *literatūrinį rašinį***, *esė*, *skaitytojo dienoraštį***, siūloma kūrybinė veikla (pvz., *miniatiūra**, *eilėraštis*, *parodija*, *stilizacija*** ir kt.), siekiant informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems modernizmo literatūroje vaizduojamus ir šiuolaikiniame pasaulyje vykstančius reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti.

B2. XX a. II pusės KULTŪROS (PA)LIKIMAS: pasaulio ir lietuvių literatūros sankirtos ir santakos (27 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas, literatūros (kultūros) pažinimas

Mokiniai turėtų skaityti ir aptarti XX a. II pusės modernizmo literatūros epikos, lyrikos, dramos pavyzdžių.

Nagrinėtini aspektai

Skaitant ir nagrinėjant XX a. II pusės modernizmo literatūros pavyzdžius aptariamos estetinės nuostatos, santykis su kultūros tradicija, požiūriai į asmenį ir visuomenę, tikroviško vaizdo transformacijos.

Aptariama literatūros kūrinio interpretacija kine, teatre ar muzikoje (pvz., B. Sruogos *Dievų miškas*, J. Apučio *Ak*, *Teofili*, M. Martinaičio *Kukučio baladės* ir kt.), atkreipiant dėmesį į tai, kaip pasikeičia prasminiai akcentai, kaip jų kaita priklauso nuo meno (kino, teatro) kalbos specifikos ir galimybių, nuo interpretacijos sukūrimo laiko, adresato.

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- E. M. Remarkas (E. M. Remarque). *Vakaru fronte nieko naujo* (1929) arba *Juodasis obeliskas* (1956);
- V. Mačernis. *Po ūkanotu nežinios dangum* (pasirinkti sonetai);
- B. Sruoga. *Dievų miškas* (ištrauka);
- A. Škėma. *Raštai* (pasirinkta novelė);
- A. Mackus. *Žodžiai ir raidės* arba Liūnė Sutema. *Tebūnie* (pasirinkti kūriniai);
- J. Aputis arba R. Granauskas (1 ar 2 pasirinktos novelės);
- J. Grušas. *Barbora Radvilaitė*;

- M. Martinaitis. *Kukučio baladės* (pasirinkti kūriniai);
- S. T. Kondrotas. *Įvairių laikų istorijos*.

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: *aliuzija*, *antitezė*, *apysaka*, *autoironija*, *elegija*, *esė*, *groteskas*, *hiperbolė*, *įvaizdis*, *kontekstas*, *lyrinis išgyvenimas*, *lyrinis subjektas*, *metafora*, *modernizmas*, *motyvas*, *paradoksas*, *parodija*, *satyra*, *simbolis*, *siužetinė linija*, *sonetas*, *stilius*, *stilizacija*.

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Laisvas ir pavergtas žmogus XX a. karų, ideologinių ir politinių priešpriešų pasaulyje: karo, tremties, pokario rezistencinių kovų, emigracijos patirčių apmąstymai. Laisvė ir prievarta XX a. laisvose ir pavergtose šalyse (žmogus ir valstybė; žmogus ir bendruomenė). Lietuvių tautos skirties tragedija ir jos atspindžiai *šiapus* ir *anapus geležinės sienos* esančių lietuvių menininkų kūryboje: egzistencinių problemų svarba (V. Mačernis, B. Sruoga, A. Škėma, A. Mackus, L. Sutema), ezopiniai rebusai (J. Grušas, M. Martinaitis). Pasaulinių laisvo žmogaus ir gamtos harmonijos idėjų įtaka Lietuvos jaunimui (bytninkai, hipiai, gėlių vaikai, alternatyvios muzikos grupės, dainuojamoji poezija, teatras), sovietinės globalizacijos paradokso raiška Lietuvos kultūroje (lietuvių etninės kultūros puoselėjimas, tautinės romuvos, Lietuvos istorijos aktualizavimas kūryboje), pasaulinių modernaus ir postmodernaus meno tendencijų įtaka sovietinės Lietuvos menui (J. Aputis, R. Granauskas, S. T. Kondrotas).

II. Kalbėjimas ir klausymas

Rekomenduojama rengti *pristatymus*, *pokalbius*, *poezijos skaitymus*, *įsivaizduojamus interviu su kūrinių veikėjais*, *diskutuoti* apie XX a. II pusės pasaulio ir lietuvių literatūrą bei jos interpretacijas kine, teatre, muzikoje (pvz., lietuvių dainuojamoje poezijoje), ieškoti sąsajų su šiuolaikiniu sociokultūriniu kontekstu siekiant informuoti, sudominti, įtikinti adresatą.

III. Rašymas

Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti skiriamos užduotys rašyti *literatūrinį rašinį***, *esė*, *diskusijos protokolą***, *laišką*** (kūrinio veikėjo šiuolaikiniam skaitytojui, skaitytojo – rašytojui), *skaitytojo dienoraštį*, siūloma kūrybinė veikla (pvz., *sonetas*, *baladė*, *groteskas*, *novelė/apsakymas ir kt.*), siekiant informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems XX a. II pusės pasaulio ir lietuvių literatūroje

vaizduojamus ir šiuolaikiniame pasaulyje vykstančius reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti.

B 3. JAUNAS ŽMOGUS ŽENKLŲ PASAULYJE:

aš, kalba, literatūra (21 val.)

Mokinių pasiekimai

Mokinių nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas įvardyti skyriuje 2.2.1. *Bendrieji literatūros (branduolio) modulių struktūros elementai* (p. 21–25).

Turinio apimtis

I. Skaitymas, literatūros (kultūros) pažinimas

Aptariama paauglių ir jaunimo literatūros psichologinė problematika, literatūros kūrinių interpretacijos kine ar teatre (pvz., S. Šaltenio *Riešutų duona*), atkreipiant dėmesį į tai, kaip pasikeičia prasminiai akcentai, kaip jų kaita priklauso nuo meno (kino, teatro) kalbos specifikos ir galimybių, nuo interpretacijos sukūrimo laiko, adresato.

Nagrinėtini kūriniai iš privalomos literatūros sąrašo:

- J. Grušas. *Meilė, džiazas ir velnias*;
- S. Šaltenis. *Riešutų duona*;
- V. Juknaitė. *Išsiduosi. Balsu. / Tariamasi iš tamsos*;
- J. Ivanauskaitė. *Pakalnučių metai*;
- Dž. Selindžeris (J. D. Salinger). *Rugiuose prie bedugnės*;
- J. Gorderis (J. Gaarder). *Mergaitė su apelsiniais*.

Rekomenduojamos grožinės, eseistinės, pažintinės literatūros ir vaizdinių tekstų bei garso įrašų sąrašas pateiktas modulių programos priede.

Galimos kultūrinės (literatūrinės) sąsajos

Aptariamos visų laikų jaunimui aktualios temos (kritinis požiūris į tikrovę, egzistencinis nerimas, savasties ieškojimas, santykiai su tėvais, draugais, tradicijomis, papročiais, vertybėmis, kelionių, nuotykių, tikrų jausmų laukimas ir (ne)išsipildymas, (pa)(si)tikėjimas savimi, draugais, transcendencija...). Stengiamasi suprasti ir palyginti jauniems žmonėms svarbių problemų plėtotę žymių pasaulio ir lietuvių rašytojų (pvz., Dž. Selindžerio, J. Gorderio, J. Grušo, V. Juknaitės, S. Šaltenio) bei jaunų lietuvių rašytojų knygoje (pvz., L. S. Černiauskaitė pirmąją knygą išleido 18, G. Kazlauskaitė – 21, A. Šimkus – 22 metų). Rekomenduojama provokuoti mokinius kelti jiems aktualias problemas, jungti savo ir meno (literatūros, muzikos, dailės) patirtis dalijantis atradimais

su kitais, išklausančiais kitų ir drauge ieškančiais jungčių tarp pačių įvairiausių kultūrinės raiškos ženklų, atkreipiant dėmesį į realybės ir vaizduotės santykį bei meninės raiškos savitumą ir poveikį jaunam suvokėjui.

Pagrindinės teorinės sąvokos. Mokiniai turi suprasti ir vartoti šias sąvokas: aliuzija, antitezė, apysaka, autoironija, elegija, groteskas, hiperbolė, kontekstas, metafora, **miniatiūra**, modernizmas, motyvas, paradoksas, parodija, satyra, simbolis, siužetinė linija, sonetas, stilius, stilizacija.

II. Kalbėjimas ir klausymas

Rekomenduojama rengti *įtikinimo kalbas, interviu su bendraamžiais, vaidmeninius žaidimus* (įsivaizduojamas TV ir radijo laidas, knygų mugės ir kt.), *diskutuoti* apie paauglių ir jaunimo literatūros kūriniuose svarstomą problematiką, ieškoti sąsajų su šiuolaikinio gyvenimo sociokultūrinio kontekstu, remiantis asmenine patirtimi, televizijos ir radijo laidomis, periodikos leidiniais, interneto svetainėmis, filmais, spektakliais, parodomis, kultūros renginiais, siekiant informuoti, įtikinti adresatą; *dalyvauti pokalbiuose* su žymiais savo krašto rašytojais/kultūros veikėjais.

III. Rašymas

Rekomenduojama konkrečias rašymo užduotis planuoti atsižvelgiant į savo mokinių polinkius ir gebėjimus, remiantis rašymo veiklos bendruoju aprašu (žr. Modulio struktūra).

Šiame modulyje galėtų būti skiriamos užduotys rašyti *literatūrinių įspūdžių rašinį, esė***, *skaitytojo laišką rašytojui, skaitytojo dienoraštį, knygos/spektaklio/filmo/parodos recenziją**, *reportažą*, siūloma kūrybinė veikla (pvz., *eilėraštis, novelė/apsakymas, miniatiūra ir kt.*), siekiant informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems paauglių ir jaunimo literatūroje vaizduojamus ir šiuolaikiniame pasaulyje vykstančius reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti.

Vertinimas. Pateikiama visiems 10 kl. literatūros moduliams bendra mokinių pasiekimų vertinimo lentelė.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Literatūros žinios ir supratimas	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios paviršutiniškos ir fragmentiškos : klausiamas mokinys geba nurodyti kai kurias <i>kultūros epochų</i> /literatūros krypčių ypatybes, padedamas jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose,	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios pakankamos : mokinys geba nurodyti esmines <i>kultūros epochų/literatūros krypčių</i> ypatybes, jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose, daugeliu atvejų tinkamai vartoja reikalingas teorines sąvokas (žr. 5-10 kl. sąvokų lentelę ir konkretaus	Modulio turinio apimtyje numatytos literatūros žinios išsamios ir sistemingos : mokinys geba nurodyti esmines <i>kultūros epochų/literatūros krypčių</i> ypatybes, jas atpažįsta modulio programoje nurodytuose privalomuose tekstuose, geba paaiškinti teksto ir konteksto ryšius, tiksliai vartoja reikalingas teorines sąvokas (žr. 5-10 kl. sąvokų

	stengiasi vartoti kai kurias teorines sąvokas, tačiau nepakankamai tikslingai (žr. 5-10 kl. sąvokų lentelę ir konkretaus literatūros modulio įvardytas sąvokas).	literatūros modulio programoje įvardytas sąvokas).	lentelę ir konkretaus literatūros modulio programoje įvardytas sąvokas).
Skaitymo gebėjimai	<p>Mokytojo padedamas aptaria modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir daro apibendrinančias išvadas: nurodo teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, įvardija aiškiai išsakytas vertybes.</p> <p>Mokytojo padedamas aptaria epinių, dramos ir lyrikos tekstų pagrindinius vaizduojamojo pasaulio elementus, atpažįsta kai kurias komponavimo ir kalbinės raiškos priemones, paaiškina jų prasmę.</p> <p>Mokytojo padedamas aptaria negrožinius tekstus: randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas, apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis pateiktais kriterijais, argumentuotai išsako savo nuomonę apie perskaitytą grožinį/negrožinį tekstą.</p> <p>Mokytojo padedamas, atlieka savarankiško skaitymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko mokytojo nurodytas skaitymo</p>	<p>Pakankamai savarankiškai interpretuoja modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir, remdamasis teksto visuma ir pasirinktu kontekstu, daro apibendrinančias išvadas: nurodo teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, vertybes.</p> <p>Pakankamai savarankiškai analizuoja epinių, dramos ir lyrikos tekstų vaizduojamojo pasaulio elementus, paaiškina, kaip teksto komponavimo ir kalbinės raiškos priemonėmis kuriama prasmė.</p> <p>Pakankamai savarankiškai analizuoja negrožinius tekstus: randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, autoriaus poziciją, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas, apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis pasirinktais kriterijais, argumentuotai vertina perskaityto grožinio/negrožinio teksto turinį ir raišką, įtaigumą; negrožinio teksto informacijos patikimumą.</p> <p>Tardamasis su mokytoju, atlieka savarankiško skaitymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko pasirinktas skaitymo strategijas, apmąsto savo</p>	<p>Savarankiškai ir pagrįstai interpretuoja modulio programoje nurodytus privalomus grožinius tekstus ir, remdamasis teksto visuma ir tinkamai pasirinktu kontekstu, daro apibendrinančias išvadas: aptaria teksto temą, problemą, formuluoja pagrindinę mintį, vertybes.</p> <p>Savarankiškai ir išsamiai analizuoja epinių, dramos ir lyrikos tekstų vaizduojamojo pasaulio elementus, paaiškina, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, kaip tai priklauso nuo konteksto.</p> <p>Savarankiškai ir išsamiai analizuoja negrožinius tekstus, randa svarbiausią informaciją ir detales, nurodo teksto tikslą, autoriaus poziciją, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas apibendrina kelių šaltinių informaciją.</p> <p>Remdamasis tinkamai pasirinktais kriterijais, argumentuotai vertina grožinių/negrožinių tekstų turinio ir raiškos originalumą, aktualumą; negrožinio teksto informacijos patikimumą ir pagrįstumą.</p> <p>Be mokytojo pagalbos atlieka savarankiško skaitymo užduotis: formuluoja tikslus, planuoja veiklą, motyvuotai ir tinkamai taiko pasirinktas skaitymo strategijas, apmąsto</p>

	strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus.	veiklą ir rezultatus pagal pateiktus ir savarankiškai pasirinktus kriterijus.	veiklą ir rezultatus pagal savarankiškai susiformuluotus kriterijus.
Klausymo ir kalbėjimo gebėjimai	Remdamasis mokytojo rekomenduojamomis strategijomis ir šaltiniais , pasirengia ir dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.	Remdamasis iš esmės tinkamomis strategijomis, mokytojo rekomenduotais ir savarankiškai rasta šaltiniais , pasirengia ir dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.	Remdamasis savarankiškai pasirinktomis ir tinkamomis strategijomis bei savarankiškai rasta šaltiniais , pasirengia, vadovauja/dalyvauja konkrečių literatūros modulių programų kalbėjimo ir klausymo veiklos turinio apraše siūlomose/pasirinktose veiklose apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus: efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, vadovauja diskusijai, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.
Rašymo gebėjimai	Remdamasis mokytojo nurodytomis rašymo strategijomis , atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Rašydamas tekstą mėgina atsižvelgti į rašymo tikslą, situaciją, adresatą. Teksto teiginius menkai argumentuoja, išplėtoja. Rašydamas tekstą mėgina laikytis teksto komponavimo reikalavimų, tačiau dėl teksto nuoseklumo, kalbos taisyklingumo ir stiliaus trūkumų tekstui suprasti reikia skaitytojo pastangų. Mokytojo padedamas , atlieka savarankiško rašymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko mokytojo nurodytas rašymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus	Remdamasis iš esmės tinkamai pasirinktomis rašymo strategijomis , atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato. Tinkamai komponuoja tekstą, pagrindinė mintis aiški, pakankamai išplėta. Paiso daugelio kalbos (stiliaus, gramatikos, rašybos ir skyrybos) normų. Tardamasis su mokytoju , atlieka savarankiško rašymo užduotis: numato tikslus, planuoja veiklą, taiko pasirinktas rašymo strategijas, apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus ir savarankiškai pasirinktus	Remdamasis savarankiškai ir tinkamai pasirinktomis rašymo strategijomis , atlieka konkrečių literatūros modulių programų rašymo veiklos turinio aprašuose siūlomas/pasirenkamas užduotis apie privalomus ir/arba rekomenduojamus tekstus. Paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato. Tinkamai komponuoja tekstą, pagrindinė mintis aiški, nuosekliai išplėta, pagrįsta svariais argumentais. Paiso kalbos (stiliaus, gramatikos, rašybos ir skyrybos) normų. Kalba turtinga, siekiama stiliaus savitumo. Be mokytojo pagalbos atlieka savarankiško rašymo užduotis : formuluoja tikslus, planuoja veiklą, motyvuotai ir tinkamai taiko pasirinktas rašymo strategijas, apmąsto veiklą ir rezultatus pagal savarankiškai susiformuluotus

	kriterijus.	kriterijus.	kriterijus.
Nuostatos	Dirbdamas individualiai ar su grupe atlieka, kas nurodyta. Kartais siekia grįžtamosios informacijos, kad galėtų siekti geresnių rezultatų.	Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir su grupe. Veikia pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo kalbinius gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.	Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir su grupe. Veikia atkakliai ir pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo kalbinius gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.

III. Privalomai pasirenkamų modulių programos 9 klasei

Taikomasis modulis

C1. BENDRAVIMAS RAŠYTINE KALBA: skaitymo ir rašymo gebėjimų tobulinimas (35 val.)

Paskirtis. Modulis *Bendravimas rašytine kalba: skaitymo ir rašymo gebėjimų tobulinimas (35 val.)* yra privalomai pasirenkamasis, taikomojo pobūdžio su tiriamosios veiklos elementais. Modulis skirtas praktinių polinkių mokiniams.

Šio modulio programa siekiama sudaryti prielaidas praktinių polinkių mokiniams aktyviai įsitraukti į ugdymo procesą: išbandyti įvairias sau tinkamas sėkmingo lietuvių kalbos mokymosi strategijas bei mokymosi būdus, išsiaiškinti savo interesus, polinkius ir gebėjimus, stipriąsias ir tobulintinas lietuvių kalbos mokymosi sritis, būtinas sėkmingam gyvenimui, profesinei veiklai ir tolesniam mokymuisi.

Tikslas. Modulio programa siekiama sudaryti sąlygas praktinių polinkių mokiniams aktyviau ir kūrybiškiau dalyvauti ugdymo(si) procese; padėti mokiniams atskleisti savo gabumus, įgyti pasitikėjimo savo žiniomis ir gebėjimais bei juos tobulinti; suvokti praktinę mokymosi naudą, mokymosi malonumą; sudaryti prielaidas išmokti suprasti kasdieniam gyvenimui reikalingus rašytinius tekstus ir juos kurti.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- pažintų save kaip besimokantįjį;
- pažintų savo socialinę kultūrinę aplinką;
- ugdytųsi sėkmingam lietuvių kalbos mokymuisi ir profesinei veiklai būtinas nuostatas;
- ugdytųsi praktinei ir tiriamajai veiklai būtinus rašytinio teksto supratimo ir kūrimo gebėjimus.

Didaktinės nuostatos

1. Planavimas

- Planuojant diagnozuojamos skaitymo ir rašymo probleminės situacijos, susijusios su mokinių aplinka, jų patirtimi.
- Atsižvelgiama į skirtingą mokinių mokymosi aktyvumą, gebėjimus, interesus, motyvaciją, mokymosi stilių.
- Atsižvelgiama į galimybes integruoti komunikavimo, socialinius, asmeninius, mokymosi mokytis, IT gebėjimus, žinias ir supratimą, įgytus per kitų mokomųjų dalykų pamokas (naudojamasi atskirų

dalykų medžiaga, siejama tematika, numatoma, kurie mokymosi gebėjimai gali būti perkelti ir kt.).

–Į planavimo procesą aktyviai įtraukiami ir mokiniai. Tai gali padėti mokytojui ir parengti įdomiais, prasmingas užduotis. Be to, bendras planavimas motyvuoja mokinius, nes jie mato savo indėlį į ugdymo procesą.

– Mokomoji veikla planuojama numatant šiuolaikinius mokymosi ir ugdymo proceso organizavimo būdus.

2. Organizavimas

– Modulo mokomoji veikla turi būti organizuota taip, kad į mokymąsi skatintų visavertiškai įsitraukti skirtingo pasirengimo, įvairaus charakterio mokinius, leistų jiems atsiskleisti, parodyti savo organizacinius ir kūrybinius gebėjimus, sudarytų prielaidas kiekvienam vaikui pasijusti gabiam, reikšmingam. Naudojant aktyvaus mokymosi metodus, dirbant grupėmis ir poromis, bendradarbiaujant, mokiniams sudaromos sąlygos tapti aktyviems, prisiimti atsakomybę už savo ir kitų mokymąsi, rezultatus. Svarbus dalykas yra saugi, palanki mokymuisi aplinka, grįsta geranoriškumo kultūra, suteikianti ugdymo procese dalyvauti visiems mokiniams, kur gerbiama ir vertinama jų įvairovė, puoselėjamas tolerantiškumas, bendradarbiavimas siekiant geresnių ugdymo rezultatų ir asmeninio tobulėjimo.

– Vienas svarbiausių veiksmingo mokymosi veiksnių – mokymosi motyvacija. Kad mokiniai norėtų mokytis, modulis turinys siejamas su jaunimo ir visuomenės gyvenimo aktualijomis, mokinių interesais, jiems artima, pažįstama aplinka. Ryšiai su gyvenimiška aplinka paverčia mokymąsi patirtimi, „įtraukia“ į mokymąsi, todėl šis yra gilesnis, ilgiau išlieka atmintyje. Mokymosi metu atsirandantis vis gilesnis žinių esmės supratimas ir jų taikymo gebėjimai skatina pasitikėti savimi, ir tai daugeliu atvejų gali būti svarbesnis vidinės motyvacijos veiksnys nei įvertinimas pažymiu. Be to, mokomasi aktyviai dalyvaujant ir tiriamojoje veikloje: ugdymo procese pirmenybė teikiama indukcijai, kai analizuodami informaciją mokiniai patys atranda dėsnius, formuluoja taisykles ir pan. Taip pat uoliai mokomasi, jei mokymasis vyksta įdomiai, patenkina smalsumą ir yra smagus. Mokiniams yra įdomu nagrinėti, tirti konkrečias situacijas, problemas, kurios susijusios su jų gyvenimu, interesais. Konkrečios situacijos ne tik daro mokomąją temą įdomesnę, bet ir paaiškina daugelį teorinių dalykų, kurie šiaip praktinių polinkių mokiniams yra painūs.

– Mokiniai turi patirti sėkmę, nes tai kelia pasitikėjimą savimi, savo jėgomis. Kitaip jie nepajėgs mokytis ir tobulėti. Todėl labai svarbu, kad mokiniai išmoktų kelti realius mokymosi uždavinius ir atkakliai jų siektų. Ugdymo turinio individualizavimas padeda mokiniui siekti pažangos, pajauti ir suprasti savo, kaip asmens ir besimokančiojo, stipriąsias puses (gabumus, interesus, polinkius) ir juos tobulinti, pasirinkti mokymosi kryptį.

– Mokiniai yra skirtingi ir mokosi skirtingai, t. y. skiriasi jų mokymosi stilius. Vieni mokiniai geriau mokosi skaitydami ir rašydami, kiti klausydami, tretiems reikia vizualios informacijos. Mokiniam turi būti sudarytos sąlygos eksperimentuoti, dirbti kūrybiškai, ieškoti savo mokymosi stiliaus, jį plėtoti.

3. Vertinimas

– Vertinimas yra neatsiejama ugdymo turinio, mokymo ir mokymosi dalis. Tai būtinas komponentas planuojant, įgyvendinant ir analizuojant darbą pamokoje. Norint individualizuoti ugdymo turinį itin svarbu įvertinti mokinio aplinką ir patirtį, jo interesus, poreikius, gebėjimus ir mokymosi stilių.

– Vertindamas mokytojas turi atsižvelgti į individualius mokinių skirtumus, surinkti daugiau žinių apie mokinius, nuolat gauti grįžtamąją informaciją. Tik taip tampa aišku, kokios paramos reikia konkrečiam mokiniui. Vertinimas yra nuolatinis procesas, kuriame dalyvauja ir mokytojas, ir mokinys. Formuojamojo vertinimo esmė – pagalba mokiniui, kokybinis jo žinių, supratimo ir gebėjimų vertinimas.

– Pasiekimų vertinimo sistema turi būti žinoma ir aiški mokiniams. Diagnostinis vertinimas taikomas norint išsiaiškinti, ar pasiekti mokymosi uždaviniai, padeda numatyti tolesnius mokymosi žingsnius. Svarbu, kad diagnostinio vertinimo užduotys atitiktų tai, ko buvo mokomasi, kad mokiniai pradėdami modulio programą žinotų, kokie gebėjimai bus vertinami, kad jiems būtų aiškūs vertinimo kriterijai.

– Baigiant modulį gali būti taikomas apibendrinamasis vertinimas. Jo rezultatai formaliai patvirtina mokinio pasiekimus.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos. Mokiniai turėtų išsiugdyti **šias nuostatas:** vertinti skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių pažinti save ir pasaulį, atlikti praktines gyvenimiškas ir tiriamojo pobūdžio įvairiose gyvenimo situacijose svarbias užduotis.

Žinios ir supratimas, gebėjimai. Mokiniai turėtų:

- suprasti įvairių stilių ir žanrų tekstus, išsakyti nuomonę apie jų paskirtį, informatyvumą, daromą poveikį skaitytojui;
- susirasti reikiamą informaciją nurodytuose šaltiniuose, ją apdoroti, interpretuoti, kritiškai vertinti, formuluoti hipotezes ir alternatyvas;
- rašyti įvairių stilių ir žanrų tekstus atsižvelgdami į tikslą, situaciją, adresatą;
- laikytis kalbinio elgesio normų, padedančių puoselėti gimtąją kalbą ir kultūrą; rašyti taisyklinga ir stilinga kalba: paisyti kalbos normų, tiksliai, aiškiai, glaustai, siekti įtaigumo;
- apmąstyti savo veiklą: remiantis savo skaitymo ir rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąją informaciją išsikelti teksto suvokimo ir kūrimo gebėjimų tobulinimo tikslus ir

numatyti, kaip jų siekti.

- taikyti įvairias problemų sprendimo strategijas.

Turinio apimtis

Skaitymas. Skaitomi mokinių patirtį atitinkantys, gerai pažįstamo socialinio kultūrinio konteksto publicistiniai, dokumentiniai, reklaminiai, informaciniai ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., elektroninis tekstas, internetinių diskusijų forumai ir kt.).

Nagrinėjamas teksto paskirties / tikslo, temos ir pagrindinės minties vientisumas. Aptariamos teksto pavadinimo funkcijos.

Aptariami žodiniai ir nežodiniai (vizualūs) teksto prasmės kūrimo būdai (schemos, lentelės, diagramos, iliustracijos, šriftai ir pan.), aiškinamasi jų paskirtis, tinkamumas.

Nagrinėjamas teksto rišlumas. Mokiniai mokosi atpažinti ryšius rodančias siejimo priemones: dalelytes, įterpinius, siejamąsias pastraipas.

Tekstų stilius ir žanrai (pasirinktinai atsižvelgus į mokinių poreikius ir polinkius). Mokslinio stiliaus: mokslo populiarieji straipsniai, instrukcijos (pvz., valgių receptai). Publicistinio stiliaus: biografijos, atsiminimai, interviu, straipsniai. Administracinio stiliaus: dalykiniai (motyvaciniai) laiškai, CV. Buitinio stiliaus: laiškai, interneto komentarai, internetiniai dienoraščiai (tinklaraščiai). Meninio stiliaus: novelė, miniatiūra, haiku.

Rašymas. Rašymo tikslai. Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti procesus, reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, sudominti, įtikinti.

Rašoma įvairiems adresatams: jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems.

Rašymo užduočių kontekstas. Mokiniai rašo apie su gyvenimo realijomis susijusius dalykus, aktualias jaunimo ir visuomenės gyvenimo problemas. Rašymas grindžiamas pačių mokinių atlikta pavyzdžių analize, iš pavyzdžių apibendrintu modeliu, nuorodomis.

Rašymo eiga: tam tikro stiliaus ir žanro pavyzdžių kaupimas ir analizė, žanro bruožų atskleidimas ir jų sistemos suvokimas, žanro modelio apibendrinimas, taisyklių rinkinio, kaip kuriamas tam tikro žanro tekstas, susidarymas; turinio medžiagos kaupimas, planavimas, juodraščio rašymas, juodraščio svarstymas ir redagavimas, pateikimas. Tekstai rašomi ranka ir / ar tekstų rengykle.

Tekstų stilius ir žanrai (pasirinktinai atsižvelgus į mokinių poreikius ir polinkius). Mokslinio stiliaus: Publicistinio stiliaus: interviu, straipsnis (informacinis), recenzija, reklama. Administracinio stiliaus: dalykinis (motyvacinis) laiškas, CV, instrukcija. Buitinio stiliaus: asmeninis laiškas, sveikinimas, interneto komentaras, internetinis dienoraštis (tinklaraštis). Meninio stiliaus (kūrybiniai bandymai): novelė (įtempto siužeto pasakojimas), miniatiūra, haiku.

Kalbos pažinimas.

Leksika. Pagal mokinių poreikius plečiamas žodynas, būtinas rašant tam tikro stiliaus tekstus, kartojamos ir įtvirtinamos leksikos normos (aptariama, kurie žodžiai neteiktini; tarptautinius žodžius, terminus, archaizmus mokomasi vartoti tinkama reikšme ir tinkamame kontekste).

Morfologija. Pagal mokinių poreikius kartojamos kalbos dalys, jų rašyba ir vartosenos normos.

Sintaksė. Pagal mokinių poreikius kartojamos ir įtvirtinamos privalomosios skyrybos taisyklės.

Vertinimas

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių pasiekimų kokybiniai aprašai pagal modulio programoje nurodytus esminius gebėjimus.

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	<p>Padedamas skiria teksto tikslą / paskirtį, temą, pagrindinę mintį.</p> <p>Atpažįsta teksto žanrą.</p> <p>Padedamas paaiškina, teksto tikslo, pavadinimo, temos sąsajas.</p> <p>Padedamas nurodo tekste žodines ir nežodines raiškos priemones, kuriomis siekiama informatyvumo, įtaigumo.</p> <p>Laikosi leksikos normų.</p>	<p>Skiria teksto tikslą / paskirtį, temą, pagrindinę mintį.</p> <p>Atpažįsta teksto žanrą; įvardija žanro požymius.</p> <p>Paaiškina teksto tikslo, pavadinimo, temos sąsajas.</p> <p>Paaiškina, kaip tekste žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis siekiama informatyvumo, įtaigumo.</p> <p>Laikosi leksikos normų ir paisyti konkretaus stiliaus leksikos vartojimo tendencijų.</p>	<p>Skiria teksto tikslą / paskirtį, temą, pagrindinę mintį, vertybes.</p> <p>Atpažįsta teksto žanrą; įvardija žanro požymius, juos aptaria.</p> <p>Paaiškina teksto tikslo, pavadinimo, temos sąsajas, jas vertina.</p> <p>Paaiškina, kaip tekste žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis siekiama informatyvumo, įtaigumo, aptartas priemones vertina.</p> <p>Laikosi leksikos normų ir sąmoningai taikosi prie konkretaus stiliaus leksikos vartojimo tendencijų.</p>
Skaitymas	<p>Padedamas geba išsakyti nuomonę apie teksto paskirtį, informatyvumą, daromą poveikį skaitytojui.</p> <p>Atsižvelgdamas į mokymosi tikslą padedamas geba dirbti su</p>	<p>Geba išsakyti nuomonę apie teksto paskirtį, informatyvumą, daromą poveikį skaitytojui ir ją pagrįsti.</p> <p>Atsižvelgdamas į mokymosi tikslą geba dirbti su įvairaus pobūdžio teksta: randa</p>	<p>Geba išsakyti nuomonę apie teksto paskirtį, informatyvumą, daromą poveikį skaitytojui, tai vertinti, savo nuomonę pagrįsti.</p> <p>Atsižvelgdamas į mokymosi tikslą geba dirbti su įvairaus</p>

	<p>įvairaus pobūdžio tekstais: randa nurodytus šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją; padedamas geba ją atsirinkti, klasifikuoti; pagal pateiktus kriterijus vertina šaltinių informatyvumą.</p> <p>Padedamas geba skaitomų tekstų informaciją pertvarkyti į užrašus, lenteles.</p> <p>Remdamasis savo skaitymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija padedamas bando išsikelti teksto suvokimo gebėjimų tobulinimo tikslus ir padedamas numatyti, kaip jų siekti.</p>	<p>nurodytus šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją; padedamas geba ją atsirinkti, klasifikuoti; pagal pateiktus kriterijus vertina šaltinių informatyvumą, objektyvumą.</p> <p>Geba skaitomų tekstų informaciją pertvarkyti į užrašus, konspektus, lenteles, schemas.</p> <p>Geba apmąstyti savo veiklą: remdamasis savo skaitymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsikelti teksto suvokimo gebėjimų tobulinimo tikslus ir padedamas numatyti, kaip jų siekti.</p>	<p>pobūdžio tekstais: randa nurodytus šaltinius ir mokymuisi reikalingą informaciją; padedamas geba ją atsirinkti, klasifikuoti; vertina šaltinių informatyvumą, objektyvumą, patikimumą.</p> <p>Geba skaitomų tekstų informaciją pertvarkyti į užrašus, konspektus, lenteles, schemas, pagrįsti, kodėl pasirinktas informacijos pertvarkymo būdas tinkamiausias.</p> <p>Geba apmąstyti savo veiklą: remdamasis savo skaitymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsikelti teksto suvokimo gebėjimų tobulinimo tikslus ir savarankiškai numatyti, kaip jų siekti.</p>
Rašymas	<p>Pagal pavyzdį ir nuorodas geba rašyti konkretaus stiliaus ir žanro tekstus.</p> <p>Rašo atsižvelgdamas į situaciją.</p> <p>Pasirenka kalbinę raišką ir bando pritaikyti turinį atsižvelgdamas į adresatą.</p> <p>Geba logiškai formuluoti mintis.</p> <p>Stengiasi laikytis kalbos normų, rašo aiškiai, logiškai, siekia įtaigumo.</p> <p>Stengiasi taikyti pagrindines rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles.</p>	<p>Pagal nuorodas geba rašyti konkretaus stiliaus ir žanro tekstus.</p> <p>Rašo iš esmės atsižvelgdamas į tikslą, situaciją, adresatą.</p> <p>Pasirenka kalbinę raišką ir pritaiko turinį atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą, tikslą.</p> <p>Geba aiškiai, logiškai formuluoti mintis.</p> <p>Stengiasi laikytis kalbos normų, rašo aiškiai, logiškai.</p> <p>Taiko daugumą rašybos, skyrybos, gramatikos taisyklių.</p>	<p>Pagal nuorodas geba kūrybiškai rašyti konkretaus stiliaus ir žanro tekstus.</p> <p>Rašo atsižvelgdamas į tikslą, situaciją, adresatą.</p> <p>Kūrybiškai pasirenka kalbinę raišką ir pritaiko turinį atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą, tikslą.</p> <p>Geba aiškiai, tiksliai, logiškai formuluoti mintis.</p> <p>Taiko rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles.</p>

	<p>Geba taikyti nurodytas rašymo strategijas.</p> <p>Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija bando išsikelti rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir padedamas numatyti, kaip jų siekti.</p>	<p>Geba taikyti sau tinkamas rašymo strategijas.</p> <p>Geba apmąstyti savo veiklą: remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir padedamas numato, kaip jų siekti.</p>	<p>Geba taikyti sau tinkamas skaitymo ir rašymo strategijas, pagrįsti jų pasirinkimą.</p> <p>Geba apmąstyti savo veiklą: remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir savarankiškai numato, kaip jų siekti.</p>
--	---	--	---

Akademiniis modulis

C2. TRADICIJA IR MODERNUMAS ŠIANDIEN: praeities kultūrų ženklai šiuolaikinės kultūros/literatūros tekstuose ir sociokultūriniame kontekste (tiriamoji veikla) (35 val.)

Paskirtis. Tai akademinis modulis, kuris rekomenduojamas 9 kl. mokiniams, planuojantiems 11–12 kl. rinktis išplėstinį lietuvių kalbos kursą. Programa skirta mokiniams, norintiems ugdyti(s) tiriamosios veiklos gebėjimus. Šiuo moduliui siekiama sudaryti galimybes mokiniams pažinti praeities ir dabarties tekstų ir kultūrinių, socialinių kontekstų sąsajas, suprasti kultūros tradicijų tęstinumą ir kūrybingai jas plėtoti. Modulario trukmė 35 val.

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams pažinti, suprasti ir vertinti savosios (tautosakinės) ir pasaulio kultūros/literatūros (antikos, Biblijos bei viduramžių tekstų) tradicijų tęstinumą kitų kultūros epochų ir dabarties tekstuose bei šiuolaikinio sociokultūrinio gyvenimo kontekstuose, ugdantis tiriamosios veiklos gebėjimus.

Uždaviniai

Kad būtų įgyvendintas dalyko tikslas, mokiniai:

- ugdomi tiriamajai veiklai būtinas nuostatas;
- skaito ir tyrinėja grožinius ir negrožinius, žodinius ir vaizdinius tekstus, sociokultūrinio gyvenimo reiškinius/formas;
- atpažįsta tautosakinės, antikos ir viduramžių kultūrų ženklus vėlesnių kultūros epochų ir dabarties tekstuose, supranta ir paaiškina kultūros tradicijų tęstinumo prasmę;
- planuoja savo veiklą, tikslingai taiko reikalingas tiriamosios veiklos strategijas;
- ugdomi rašytinės ir sakytinės kalbos gebėjimus, kurdami įvairaus pobūdžio tekstus.

Didaktinės nuostatos

1. **Planavimas** grindžiamas aiškiu tiriamosios veikos tikslų ir uždavinių supratimu, t.y. numatoma, ką mokiniai turėtų tyrinėti (aiškūs tiriamosios veiklos siekiai), kaip jie atliks tiriamosios veiklos užduotis, kaip pristatys savo darbo rezultatus, kaip bus vertinami, kaip bus skatinami apmąstyti tiriamosios veiklos procesą bei rezultatus. Planuojant labai svarbu atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, tiriamosios veiklos poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas.

2. Organizavimas:

- mokymosi laikas turi būti naudojamas aktyviai tiriamajai mokinių veiklai, dirbant individualiai ir grupėmis; mokiniai aktyviai įsitraukia į mokymosi veiklą, kai yra skatinami planuoti, kontroliuoti savo mokymosi procesą, taikyti įvairias tiriamosios veiklos strategijas;
- užduotys turėtų būti diferencijuojamos ir individualizuojamos, atsižvelgiant į visos klasės ir atskirų mokinių pasiekimų lygį, mokymosi stilių; mokiniams turėtų būti sudaroma daugiau galimybių patiems pasirinkti užduotis, tiriamosios veiklos būdus, atsižvelgiant į interesus, polinkius, tyrimo uždavinius;
- siekiama, kad tiriamosios veiklos užduotys būtų susijusios su mokinio sociokultūrinio kontekstu, jo patirtimi, autentiškomis gyvenimo situacijomis;
- svarbi vidinė dalyko integracija: tyrinėjami įvairūs kultūros reiškinius, žodinius ir vaizdinius tekstus, mokiniai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, kuria savo rašytinius ir sakytinius tekstus.

3. Vertinimas:

- ugdymo procese kaupiama ir teikiama informacija apie klasės ir kiekvieno mokinio tiriamosios veiklos pasiekimus, atsižvelgiant į tai, koreguojamas tiriamosios veiklos organizavimo procesas;
- vertinant tiriamosios veiklos gebėjimus, svarbu pakankamai dėmesio skirti įvairių kalbinės veiklos rūšių – skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir klausymo – gebėjimams vertinti; vertinami turėtų būti ne tik rezultatai, konkretūs mokinių darbai, bet ir pats tiriamosios veiklos procesas.

Mokinių pasiekimai:

Kad įgytų tiriamosios veiklos gebėjimus, mokiniai turėtų išsiugdyti **šias nuostatas:**

- siekti pažinti pasaulio ir lietuvių kalbas, pasaulio ir lietuvių literatūras kaip visuotinės kultūros dalis, suvokti kultūros tradicijų tęstinumą ir kaitą;

- savarankiškai, kryptingai siekti numatytų tiriamosios veiklos tikslų;
- jausti atsakomybę už savo tiriamąją veiklą ir rezultatus;
- jausti poreikį siekti geresnių tiriamosios veiklos rezultatų;
- noriai bendrauti ir bendradarbiauti, dalytis informacija, įgyta patirtimi su kitais žmonėmis.

Mokiniai turėtų gebėti:

- planuoti tiriamąją veiklą ir ją apmąstyti;
- atlikti tiriamąsias užduotis: kelti problemas, hipotezes, generuoti idėjas, rinkti iš įvairių šaltinių reikalingą informaciją, analizuoti skaitomus tekstus ar stebimus socialinius ir kultūros reiškinius, vertinti, daryti išvadas;
- pristatyti savo tyrimų rezultatus, rašyti ir kalbėti atsižvelgiant į adresatą ir komunikacinę situaciją; tinkamai pasirinkti kalbinę raišką ir turinį;
- pasirinkti tinkamas tiriamosios veiklos strategijas;
- kurti įvairaus pobūdžio rašytinius ir sakytinius tekstus (parengti anketą, interviu, pristatymą, ataskaitą, dalyvauti diskusijoje);
- interpretuoti tautosakas, antikos, Biblijos ir viduramžių tekstų ženklus įvairių epochų ir dabarties žodiniuose/vaizdiniuose tekstuose bei sociokultūriniuose kontekstuose, aptarti juose reiškiamas vertybes/idėjas, svarstomas temas/problemas, vaizduojamo pasaulio elementus; analizuoti, kaip kalbinės/vaizdinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui/žiūrovui/pokalbio dalyviui;
- vertinti skaitomų/vaizdinių tekstų ar šiuolaikinių socialinių reiškinių/pokalbių turinį ir raišką savarankiškai pasirenkant tinkamus kriterijus;
- lyginti literatūrą su kitais kultūros reiškiniais (daile, kinu, teatru, muzika, žiniasklaida); argumentuotai reikšti savo nuomonę apie klasikinės literatūros temų, motyvų, personažų tipų ar simbolių interpretacijas, transformacijas ar improvizacijas įvairiose šiuolaikinio meno ir sociokultūrinių reiškinių formose.
- kalbėti atsižvelgiant į adresatą; tiksliai, aiškiai informuoti; išsakyti savo požiūrį, dalyvauti įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose; reikšti mintis žodžiu taisyklinga ir stilinga kalba;
- rašyti atsižvelgiant į tikslą, situaciją, adresatą, paisant žanro reikalavimų; pasirinkti tinkamą kalbinę raišką ir taikyti daugumą rašybos, skyrybos, gramatikos, teksto komponavimo taisyklių.

Žinios ir supratimas:

- atpažinti tautosakas, antikos, Biblijos, viduramžių kultūrinius įvaizdžius, vertybes grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose;
- sieti kūrinio vaizduojamąjį pasaulį, problematiką, vertybes su kūrinio istoriniu kultūriniu, socialiniu, biografiniu kontekstu;
- suprasti žodinius ir nežodinius (vizualius) teksto prasmės kūrimo būdus (dailės, teatro, kino kūrinuose, reklamoje, TV laidose ir kt.), paaiškinti jų paskirtį, įvertinti jų tinkamumą;
- aptariant tekstus tinkamai vartoti literatūros branduolio modulių programose įvardytas sąvokas;
- suprasti, kad tekstuose reiškiami įvairūs požiūriai, kad juos reikia atpažinti ir kritiškai vertinti;
- žinoti būdų informacijai iš asmenų gauti (anketa, interviu);
- žinoti kelis būdus informacijos šaltinio patikimumui įvertinti.

Turinio apimtis

I. Skaitymas. Literatūros (kultūros) pažinimas

Šiame modulyje remiamasi konkrečiam tyrimui reikalingais literatūros branduolio B.1 ir B.2 modulių privalomais ir laisvai pasirinktais tautosakas, antikos, Biblijos, viduramžių tektais (atraminiai tekstai) bei įvairių laikotarpių grožiniais ir negrožiniais bei vaizdiniais tektais (pasirinkimo galimybės įvardijamos *Metodinėse rekomendacijose*).

Privalomi branduolio modulių grožiniai tekstai (atraminiai):

- Lietuvių pasaka *Eglė Žalčių karalienė*;
- Pasakos apie bebaimį herojų ir baimės paieškas (pvz., *Kaip sūnus baimės ieškojo* – Lietuvių tautosaka. Pasakos. – T. III. Vilnius, 1965, p. 265–270; *Baimės neradęs vaikas* – *Gyvasis vanduo*. Lietuvių liaudies stebuklinės pasakos. Sudarė Bronislava Kerbelytė. – Vilnius, 1990, p. 39–46; *Apie vaiduoklius* (XXIV skyrius – 18, 19, 20, 21) – Iš gyvenimo vėlių ir velnių. Surinko Jonas Basanavičius. – Vilnius, 1998, p. 341-354);
- Graikų mitai. *Sizifas. Narcizas*;
- Sofoklis. *Edipas karalius* arba *Antigonė*;
- *Biblija. Senasis Testamentas. Pradžios knyga* (pasakojimas apie Kainą ir Abelį, pasakojimas apie Babelio bokštą) Ištraukos iš *Naujojo Testamento Evangelijos pagal Matą* (Kalno pamokslas, palyginimas apie vynuogyno darbininkus);
- *Rolando giesmė* arba *Tristanas ir Izolda*, arba *Apvaliojo stalo riteriai* (ištraukos).

II. Sociokultūrinio konteksto pažinimas

- Tam tikrų profesijų (pvz., menininkų, mokslininkų, pedagogų, technikų, statybininkų, aptarnavimo sferos darbuotojų ir t.t.) atstovų nuomonių ar požiūrių tam tikrais tradicinės kultūros ženklų palikimo klausimais tyrimai.
- Tam tikro amžiaus visuomenės žmonių (pvz., ikimokyklinio, jaunesniojo mokyklinio amžiaus, bendraamžių, aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų studentų, dirbančiųjų, pensinio amžiaus žmonių ar kt.) nuomonių ar požiūrių tam tikrais tradicinės kultūros ženklų sklaidos klausimais tyrimai.
- Tam tikrų laisvalaikio pomėgių žmonių (pvz., sportas, dailė, muzika, turizmas etc.) nuomonių ar požiūrių tam tikrais tradicinės kultūros ženklų sklaidos klausimais tyrimai.
- Įvairių subkultūrų atstovų (pvz., jaunimo neformaliųjų judėjimų – bitnikų, hipių, pankų, futbolo fanų, baikerių, metalistų, banglų, forsu, gotų, skinų ir kt.) nuomonių ar požiūrių tam tikrais tradicinės kultūros ženklų sklaidos klausimais tyrimai.

III. Siūlomos tyrimų kryptys (tyrimas pasirinktinai gali būti *literatūrinis*, *sociokultūrinis* arba *integruojantis* abi kryptis):

- Kultūros ženklų interpretacijos literatūroje ir kituose menuose: reiškiamos vertybės/idėjos, keliamos problemos, vaizduojamas pasaulis ir jo raiškos būdai (atraminiai tautosakos, antikos, Biblijos, viduramžių ir pasirinkti įvairių epochų žodiniai ir vaizdiniai tekstai).
- Mitas ir dabartis: sociokultūrinio konteksto tyrinėjimai (žiniasklaidos tekstai, reklama, populiariosios kultūros formos).
- Tautosakos, antikos, viduramžių kultūrų ir Biblijos tekstų ženklų (įvaizdžių, simbolių, motyvų) sklaida šiandien: sociokultūrinių kontekstų (pasirinktų socialinių grupių atstovų nuomonių ar požiūrių) tyrimai.

IV. Rekomenduojamų literatūrinio ir sociokultūrinio tyrimo krypčių realizavimo galimybės:

mokytojas ir mokiniai gali savo nuožiūra pasirinkti kelis arba tik kurį nors vieną aspektą (pvz., *Narcizo mito interpretacijos literatūroje ir mene, narcisizmas dabartinėje vartotojiškoje visuomenėje*) ir kelis grožinius, negrožinius ir/ar vaizdinius tekstus, pasirinktus savo nuožiūra arba iš *Metodinėse rekomendacijose* pateikiamų sąrašų.

1. Lietuvių pasakojamoji tautosaka ir jos atšvaitai lietuvių kultūroje

- Pasakos *Eglė žalčių karalienė* ir jos motyvų interpretacijos lietuvių kultūroje, ištikimybės, baimės, praradimo, atsakomybės, (ne)sąmoningo pasirinkimo problemos šiuolaikiniame sociokultūriniame gyvenime.

- Pasakų apie bebaimį herojų ir baimės paieškas interpretacijos lietuvių kultūroje, baimės/drašos, pasiaukojimo, didvyriškumo pozicijų sampratos šiuolaikinėje visuomenėje (pvz, politikos, sporto srityse).

2. Antikos mitai ir jų sklaida pasaulio ir Lietuvos kultūroje

- *Narcizo* mito interpretacijos literatūroje ir mene, narcisizmas dabartinėje vartotojiškoje visuomenėje.
- *Odisėjo* mito interpretacijos literatūroje ir mene, šiuolaikinės odisėjos. Išėjimo iš namų ir sugrįžimo motyvas. Praeities bei šiuolaikiniai odisėjai ir jų odisėjos (biografijų, atsiminimų, žiniasklaidos tekstų, nuomonių tyrimai).
- *Sizifo* mito interpretacijų sklaida pasaulio ir Lietuvos literatūroje/kultūroje. Nusikaltimo ir bausmės, gyvenimo ir darbo prasmės/beprasmybės klausimų traktuotės šiuolaikinėje sociokultūroje.
- *Antigonės* mito interpretacijos pasaulio ir Lietuvos kultūroje. Pagarbos ir ištikimybės tradicijoms, papročiams ir ritualams temos traktuočių galimybės šiuolaikinėse sociokultūrinėse terpėse.

3. Biblijos ir viduramžių mitai, jų kartotės pasaulio ir lietuvių kultūroje

- Biblinio *Babelio* bokšto mito interpretacijos literatūroje ir mene. Kalbų/kultūrų sąveika ir/ar nykimas globaliame pasaulyje: daugiakalbystė ES, kalbų lygiateisiškumas; universalios kalbos paieškos (anglų ar esperanto kalba?). Galimos tyrimų problemos: ar reikia pasauliui vienos kalbos/ ar gali įvairių kultūrų žmonės rasti dialogą/ ar žmonės gali pastatyti Babelio bokštą/ ar reikia šiandien statyti Babelio bokštą?
- Biblinio *Kaino ir Abelio* mito traktuotės pasaulio ir lietuvių kultūroje. Nesantaikos (pavydo, pykčio, neapykantos, keršto jausmų) problemų ir tolerancijos temos aktualumas šiuolaikinio pasaulio gyventojams.
- Mitai apie riterius. Šv. *Grailio* mito ir riteriškumo idėjų interpretacijos viduramžių ir šiuolaikinėje literatūroje ir mene. Herojaus išbandymų ir ieškojimų kelias, vertybių sistema šiuolaikinėje visuomenėje.

V. Tiriamosios veiklos kalbinė raiška (sakytinių, rašytinių ir vaizdinių tekstų kūrimas, analizė ir vertinimas). Atliekant tiriamosios veiklos užduotis, aptariami žodiniai ir vaizdiniai tekstai, jų sąsajos su šiuolaikiniu sociokultūriniu kontekstu, siekiant įvairių tikslų. Mokomasi rengti interviu, anketą, rašyti apybraižą, pranešimą, žodinį ir vaizdinį reportažą, videofilmą, tiriamojo darbo ataskaitą. Diskutuojama apie literatūrą, kultūrą, socialinį kontekstą. Tikslingai naudojamosi tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis.

Vertinimas

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas apie tiriamąją veiklą	Žinios ir supratimas apie tiriamosios veiklos procesą, tinkamas strategijas bei informacijos šaltinių paieškos ir tyrimo būdus yra paviršutiniškos ir fragmentiškos.	Žinios ir supratimas apie tiriamosios veiklos procesą, tinkamas strategijas bei informacijos šaltinių paieškos ir tyrimo būdus yra pakankamos.	Žinios ir supratimas apie tiriamosios veiklos procesą, tinkamas strategijas bei informacijos šaltinių paieškos ir tyrimo būdus yra išsamios ir sistemingos.
Literatūrinės (kultūrinės) ir sociokultūrinės tiriamosios veiklos gebėjimai	<p>Mokytojo vadovaujamas</p> <ul style="list-style-type: none"> pasirenka pasiūlytą literatūrinio ar sociokultūrinio tyrimo kryptį, formuoja tiriamosios veiklos tikslą, planuoja veiklą; susiranda reikalingą tyrimui medžiagą (nesudėtingus grožinius, negrožinius, vaizdinius tekstus), vykdo apklausas; taiko reikiamas žodinių ir vaizdinių tekstų skaitymo strategijas: sistemina, aptaria, vertina tekstus; aptaria tiriamosios veiklos rezultatus, dalyvauja grupinėje 	<p>Mokytojo konsultuojamas</p> <ul style="list-style-type: none"> pasirenka mokytojo pasiūlytą literatūrinio ar sociokultūrinio tyrimo kryptį, kelia hipotezes, formuoja tiriamosios veiklos tikslą ir uždavinius, planuoja veiklą; susiranda reikalingą tyrimui medžiagą (grožinius, negrožinius, vaizdinius tekstus), vykdo apklausas; pasirenka iš esmės tinkamas žodinių ir vaizdinių tekstų skaitymo kryptis ir strategijas: sistemina, analizuoja, lygina, interpretuoja, vertina tekstus pagal pasirinktus kriterijus; analizuoja tyrimo rezultatus, parengia tyrimo ataskaitą, pristato 	<p>Savarankiškai ir pagrįstai</p> <ul style="list-style-type: none"> pasirenka mokytojo pasiūlytą/ susiformuoja literatūrinio ar sociokultūrinio tyrimo kryptį, kelia hipotezes, formuoja tiriamosios veiklos tikslą ir uždavinius, planuoja veiklą; susiranda patikimą ir tyrimui reikalingą medžiagą (grožinius, negrožinius, vaizdinius tekstus), vykdo apklausas; pasirenka tinkamas žodinių ir vaizdinių tekstų skaitymo kryptis ir strategijas: sistemina, analizuoja, lygina, interpretuoja, vertina tekstus pagal pasirinktus kriterijus; analizuoja tyrimo rezultatus, parengia tyrimo ataskaitą, pristato

	<p>veikloje pristatant tyrimą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • aptaria savo tiriamąją veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus, numato veiklos tobulinimo kryptis. 	<p>tyrimą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • apmąsto savo tiriamąją veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus, numato veiklos tobulinimo kryptis. 	<p>tyrimą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • apmąsto savo tiriamąją veiklą ir rezultatus pagal pateiktus/ susiformuotus kriterijus, numato veiklos tobulinimo kryptis.
Klausymo ir kalbėjimo gebėjimai	<p>Remdamasis mokytojo rekomenduojamomis strategijomis ir šaltiniais, pasirengia ir dalyvauja tiriamosios veiklos pokalbiuose, diskusijose, pristatymuose, efektyviai klausosi, klausia, atsako, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.</p>	<p>Remdamasis iš esmės tinkamomis strategijomis, mokytojo rekomenduotais ir savarankiškai rastais šaltiniais, pasirengia ir dalyvauja tiriamosios veiklos pokalbiuose, diskusijose, pristatymuose, efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą.</p>	<p>Remdamasis tinkamomis strategijomis, mokytojo rekomenduotais ir savarankiškai rastais šaltiniais, pasirengia ir dalyvauja tiriamosios veiklos pokalbiuose, diskusijose, pristatymuose, efektyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina, apmąsto savo kalbėjimo veiklą, vadovauja diskusijai</p>
Rašymo gebėjimai	<p>Remdamasis mokytojo rekomenduojamomis strategijomis, atlieka tiriamosios veiklos rašymo užduotis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rašydamas tekstą mėgina atsižvelgti į rašymo tikslą, situaciją, adresatą, planuoti veiklą; • teksto teiginius menkai argumentuoja, išplėtoja; • rašydamas tekstą mėgina laikytis teksto komponavimo reikalavimų, tačiau dėl teksto nuoseklumo, kalbos taisyklingumo ir stiliaus trūkumų tekstui suprasti reikia skaitytojo pastangų; • apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus kriterijus, numato tobulinimo kryptis. 	<p>Remdamasis iš esmės tinkamai pasirinktomis strategijomis, atlieka tiriamosios veiklos rašymo užduotis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rašydamas tekstą, paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato, planuoja veiklą; • pagrindinė mintis aiški, pakankamai išplėtota; • tinkamai komponuoja tekstą, paiso daugelio kalbos (stiliaus, gramatikos, rašybos ir skyrybos) normų; • apmąsto savo veiklą ir rezultatus pagal pateiktus ir savarankiškai pasirinktus kriterijus, numato tobulinimo kryptis. 	<p>Remdamasis savarankiškai ir tinkamai pasirinktomis strategijomis, atlieka tiriamosios veiklos rašymo užduotis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rašydamas tekstą, paiso rašymo tikslo, situacijos ir adresato, savarankiškai planuoja veiklą; • pagrindinė mintis aiški, nuosekliai išplėtota, pagrįsta svariais argumentais; • tinkamai komponuoja tekstą, paiso kalbos (stiliaus, gramatikos, rašybos ir skyrybos) normų, kalba turtinga, siekiama stiliaus savitumo; • apmąsto veiklą ir rezultatus pagal savarankiškai susiformuotus kriterijus.

<p>Nuostatos</p>	<p>Atlikdamas tiriamąsias užduotis, dirba individualiai ar su grupe, atlieka, kas nurodyta. Kartais siekia grįžtamosios informacijos apie savo tiriamąją veiklą, kad galėtų siekti geresnių rezultatų.</p> <p>Supranta atliekamus tyrimus kaip asmeniškai įdomią kultūrinių atradimų veiklą.</p>	<p>Atlikdamas tiriamąsias užduotis, aktyviai įsitraukia į veiklą, dirba individualiai ir su grupe. Veikia pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo tiriamosios veiklos gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.</p> <p>Supranta atliekamus tyrimus kaip asmeniškai įdomią ir visuomeniškai svarbią kultūrinių tradicijų plėtojimo veiklą.</p>	<p>Atlikdamas tiriamąsias užduotis, aktyviai įsitraukia į veiklą, dirba individualiai ir su grupe. Veikia atkakliai ir pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia pažinti savo tiriamosios veiklos gebėjimus, kad galėtų tobulėti. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.</p> <p>Vertina atliekamus tyrimus kaip asmeniškai įdomią ir visuomeniškai svarbią kultūrinių tradicijų plėtojimo veiklą.</p>
-------------------------	--	---	---

IV. Laisvai pasirenkamo modulio programa 9/10 klasei

D. Žmogus, žodis ir vaizdas (35 val.)

Įvadinės pastabos

Modulis „Žmogus, žodis ir vaizdas“ skirtas vaizdinės raiškos ypatumams aptarti, vaizdinės ir žodinės raiškos būdų galimybėms palyginti bei vaizdinės ir žodinės raiškos sąsajų požiūriu domėtis komunikacijos strategijomis, įvairiomis šiuolaikinės kultūros formomis, tapatybės klausimais. Jis suteikia galimybę derinti įvairių humanitarinių sričių žinias, pasitelkiant vaizdinius tekstus aptarti literatūros temas bei klausimus, kuriems neužtenka laiko einant privalomą programą, ugdyti mokinių kūrybiškumą ir visumos suvokimą. Kadangi šis modulis sudaro galimybes įtraukti autentiškas mokinių kasdienybės situacijas ir jiems įprastas bei svarbias komunikacijos formas, jis gali padėti aktualizuoti literatūros kūrinius ir motyvuoti skaityti.

Moduliu siekiama ne perteikti tam tikrą žinių „kiekį“ ir aptarti konkrečias temas, o ugdyti kritinį mąstymą, išmokyti pagrindinių vaizdinių tekstų nagrinėjimo principų ir formuoti kultūrinių ir visuomeninių reiškinių vientisumo suvokimą. Į tai atsižvelgiant modulio turinio apimtyje nurodomos gairės, pagal kurias patartina rinktis konkrečią, lengvai prieinamą ir aktualią mokymo medžiagą. Pavyzdžiui, žodiniams ir vaizdiniams raiškos būdams palyginti pasirinkus „Asmens tapatybės“ temą, pamokoje galima kelti tokius klausimus: kas yra tapatybė, kaip ji formuojama ir atskleidžiama vaizdinėmis priemonėmis (*išvaizda, elgsena, savęs reprezentavimu nuotraukomis*), kaip ji formuojama ir atskleidžiama žodinėmis raiškos priemonėmis (*kalbėsena, laiškais, įrašais*). Pasirinkus įvairių tekstų (to paties tipo interviu su skirtingais žmonėmis, žurnalo straipsnių apie įžymybes, asmens dokumentų nuotraukų, videoreportažų, socialinio tinklalapio profilių pavyzdžių ir kt.), galima pasiūlyti mokiniams pasvarstyti, kas atskleidžia tapatybę, kokius jos bruožus lengviau išreikšti žodžiu, kokius vaizdu ir pan.

Metodinėse rekomendacijose pateikiamos būtinos teorinės ir metodologinės žinios (paaiškinami pagrindiniai terminai ir nesudėtingo vaizdinių tekstų nagrinėjimo principai), rekomenduojama literatūra bei skirtingiems vaizdiniams tekstams nagrinėti skirtų pamokų pavyzdžiai.

Vaizdinio raštingumo pagrindų galima išmokyti aptarus daugelį pasiūlytų temų ir pavyzdžių arba tik kokį trečdalį jų; šiame modulyje svarbiausia ugdyti mokinių kūrybiškumą ir iniciatyvumą. Temos, būtinos minimaliems vaizdinio raštingumo pagrindams įgyti, turinio apimtyje yra pabrauktos.

Paskirtis. Laisvai pasirenkamas modulis „Žmogus, žodis ir vaizdas“ skirtas vaizdiniam raštingumui ugdyti 9 arba 10 klasėse pasirinktinai. Jame nagrinėjami vaizdinės raiškos ypatumai,

lyginamos vaizdinės ir žodinės raiškos būdų galimybės, vaizdinės ir žodinės raiškos sąsajų požiūriu domimasi komunikacijos strategijomis, įvairiomis šiuolaikinės kultūros formomis, tapatybės klausimais.

Tikslas. Sudaryti sąlygas mokiniams suprasti vaizdus kaip vieną iš informacijos perteikimo būdų, suvokti vaizdinės ir žodinės komunikacijos sąsajas bei vaizdinės komunikacijos svarbą visuomenės gyvenime; išmokyti kritiškai vertinti įvairiais būdais pateiktą informaciją; derinti vaizdinės ir žodinės komunikacijos priemones.

Uždaviniai. Modulio programa siekiama, kad mokinys:

- suprastų vaizdinių (pvz., fotografijos, paveikslo) ir mišrių (pvz., reklamos, kino) tekstų ypatumus;
- suprastų žodinių, vaizdinių ir mišrių tekstų sąveiką ir vaidmenis šiuolaikinėje kultūroje;
- kritiškai vertintų informaciją, atpažintų vaizdinių tekstų prasmę keičiančius elementus;
- ugdytųsi kultūrinį sąmoningumą: atpažintų tautinės, kultūrinės, religinės tapatybės ženklus, suprastų stereotipų vaidmenį visuomenės gyvenime;
- susipažintų su išraiškos galimybių įvairove, suprastų stiliaus ir stilizacijos ryšį;
- ugdytųsi vaizdinės informacijos pateikimo kompetencijas (pvz., „Power Point“ pranešimų, fotoreportažų, plakatų kūrimo).

Didaktinės nuostatos. Organizuojant ugdymo procesą, remiamasi Lietuvių kalbos bendrojoje programoje (2008) įvardytomis nuostatomis (planavimo, organizavimo ir vertinimo) bei šiomis didaktinėmis nuostatomis:

- **žingeidumo nuostata:** ugdymosi procesas skatina norą pažinti, suprasti ir sąmoningai vertinti vaizdinę komunikaciją;
- **bendradarbiavimo nuostata:** aktualių temų aptarimas ir grupinė kūryba ugdo socialinius gebėjimus, stiprina diskutavimo ir formuoja darbo grupėje įgūdžius;
- **integracijos nuostata:** žodinių ir vaizdinių raiškos formų, įvairių kultūrinių ir socialinių temų nagrinėjimas sudaro sąlygas suvokti komunikacijos proceso kompleksiskumą, lyginti atskirų jo dalių specifiką;
- **kūrybiškumo nuostata:** skirtingų raiškos būdų ir strategijų išmanymas suteikia galimybes rinktis tinkamesį komunikavimo būdą, skatina kūrybingumą ir saviraiškos įvairovę, padeda išmokyti kritiškai vertinti tekstus.

- **interpretacijos nuostata:** skirtingų kultūros reiškinių analizė plečia kultūrinį akiratį, skatina išvelgti skirtumus ir analogijas, ugdo sąmoningumą ir kritinį mąstymą, padeda formuoti asmeninę nuomonę

Mokinių pasiekimai

Kad įgytų vaizdinio raštingumo gebėjimus, mokiniai turėtų išsiugdyti **šias nuostatas:**

- suvokti vaizdų kalbą kaip svarbią, savus dėsnius turinčią komunikacijos formą;
- minčių raišką vaizdais vertinti kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių pažinti save ir pasaulį, sudarančią prielaidas veiksmingai sakybinei ir rašytinei saviraiškai.

Žinios ir supratimas, gebėjimai

Mokiniai turėtų:

- žinoti, suprasti ir vartoti pagrindines sąvokas, reikalingas nagrinėjant vaizdinius tekstus;
- žinoti ir gebėti aptarti, kaip vaizdo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui;
- žinoti ir suprasti informacijos ir nuomonės pateikimo vaizdų kalba būdus; gebėti juos palyginti su žodinių tekstų kūrimo būdais;
- atpažinti ir skirti atvirus ir paslėptus vaizdinių bei mišrių tekstų autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti);
- suprasti vaizdinių ir mišrių tekstų pagrindinę mintį, aptarti keliamas problemas, reiškiamus požiūrius; gebėti nusakyti nuo išraiškos priklausomus jų ypatumus;
- atpažinti vaizdinių tekstų toną (iškilmingas, neutralus, humoristinis, ironiškas, kandas); susieti jį su komunikacijos situacija; aptarti, kaip tonas veikia informacijos suvokimą;
- atpažinti vaizdinius stereotipus, tautosakos tipažus, Biblijos, įvairių epochų kultūros ženklus vaizdiniuose tekstuose, paaiškinti jų prasmę, poveikį adresatui;
- suprasti vaizdinių ir žodinių tekstų vietą šiuolaikinėje vakarietiškoje kultūroje, vaizdų įtaką žmogaus pasaulėvaizdžiui, nuostatoms, vertybėms; asmeninei, tautinei ir kultūrinei tapatybei;
- gebėti pasirinkti tinkamus būdus ir priemones, padedančius adresatui geriau suvokti informaciją;
- gebėti vaizdinėmis ir žodinėmis priemonėmis sukurti tekstus pasirinkta tema, pristatyti ir aptarti juos.

Turinio apimtis

Vaizdinių tekstų samprata ir tipai, jų svarba kultūroje ir visuomenės gyvenime (paveikslai, nuotraukos, filmai, schemas, iliustracijos ir kt.). Galimi tekstai: knygų ar vadovėlių viršeliai, schemas ir iliustracijos; paveikslai mokykloje; rašytojų portretai; evakuacijos schema; videožinių laida; kino afiša, turistinės kelionės reklaminis plakatas, logotipas).

Vaizdinių tekstų sandara (fomalusis, turinio, kultūrinis-socialinis lygmenys). Galimi tekstai: A. Galdikas, *Kaimo kapinės* (1946); R. Rakauskas, fotografijų ciklas *Žydėjimas* (1975), A. Stasiulevičius, *Karališka Vilniaus panorama* (2009); reklamos.

Vaizdinio teksto komponavimo principai: rėmas, kadravimas, kompozicija, formos ir spalvos; nuo jų priklausomi prasmės niuansai (pvz., tas pats motyvas (natiurmortas, gyvenimo scena ar pan.) paveiksle, spalvotoje ir nespalvotoje nuotraukoje, filmuotoje medžiagoje). Galimi tekstai: Aušros Vartų nuotraukos (iš įvairių perspektyvų, senos ir šiuolaikiškos, spalvotos ir nespalvotos), P. Smuglevičiaus Aušros Vartų piešiniai (XVIII a.); dokumentinių filmukų sugretinimas „Aušros vartai Vilniuje 1936–2007“.

Istoriniai ir kultūriniai vaizdinių tekstų naudojimo ypatumai, sąsajos su žodiniais tektais (pvz., simboliai; piktogramos; neraštingųjų Biblija – pasakojimas vaizdais; iliustruoti leidiniai; radijo ir televizijos žinios). Galimi tekstai: P. Repšio ilisutruota knyga *Našlaitė Elenytė ir Joniukas aviniukas* (2006); Caravaggio „Vakarienė Emause“ (1601), Rembrandto „Vakarienė Emause“ (1648), V. Kisarausko „Vakarienė Emause“.

Įprasti vaizdų naudojimo būdai šiuolaikinėje Lietuvoje, Europoje (pvz., fotoreportažai, videonaujienos Lietuvos ir Europos žiniasklaidoje).

Informacijos ir vertybių perteikimo žodžiu ir vaizdu būdai, jų specifika ir veiksmingumas (pvz., knyga ir jos ekranizacija, eilėraštis ir iliustracija, nuotrauka ir jos pavadinimas). Galimi tekstai: S. Šaltenio „Riešutų duona“ ir A. Žebriūno filmas pagal S. Šaltenio scenarijų *Riešutų duona* (1980); S. Neries eilėraščiai pagal M. K. Čiurlionio paveikslus; „Eglė – žalčių karalienė“.

Žiniasklaidos, reklamos ir išžymybių vaidmuo įtvirtinant ir laužant stereotipus (pvz., „žvaigždės“ komercinėse ir socialinėse reklamose, straipsniai populiariuose leidiniuose). Galimi tekstai: krepšininkas A. Sabonis mineralinio vandens „Vytautas“ reklamose; socialinės reklamos kampanija „Nauja mada“ (2005).

Asmens tapatybė, formuojama ir atskleidžiama vaizdinėmis ir žodinėmis raiškos priemonėmis: išvaizda, kalbėsena, savęs reprezentavimu nuotraukomis, įrašais (pvz., žurnalo straipsnis apie išžymybę; videoreportažas; socialinio tinklalapio profilis ir kt.). Galimi tekstai: interviu su krepšininke E. Steikūnaite, intelektualo, politiko L. Donskio asmeninis tinklalapis ir profilis socialiniame tinkle *Facebook*.

Tautinės, kultūrinės ir rasinės tapatybės ženklai (pvz., dailėje, žiniasklaidoje ir reklamose).

Autoportretas ir autobiografija (klasikinės epochos kūrėjų ir šiuolaikinių kūrėjų). Galimi tekstai: B. Sruogos „Autobiografija“, M. K. Čiurlionio, A. Samuolio, J. Vienožinskio autoportretai.

Vaizdų kultūros įtaka pažiūroms, asmeninei ir socialinės grupės pozicijoms (žinių reportažai, reklama). Galimi tekstai: „Iki“ bilietų į Europos krepšinio čempionatą reklama; „Maximos“ šeimos reklamų serija.

Būdai ir priemonės, padedančios adresatui geriau suvokti informaciją (nuotraukos, „Power Point“ pranešimai).

Vaizdiniai ir žodiniai tekstai kaip žmonių santykių (kartų, lyčių, socialinių sluoksnių) dokumentai (tapyti portretai, nuotraukos, laiškai). Galimi tekstai: A. Baltėno fotografijų knyga *Šilų dzūkai* (2009); V. Landsbergis, M. K. Čiurlionis. *Laiškai Sofijai* (2011).

Savo ir svetimo samprata, nepakantumas ir tolerancija (pvz., straipsniai ir jų komentarai internetiniuose dienraščiuose).

Stilius, tradicija ir naujovė vaizdiniuose tekstuose (pvz., senoji ir naujoji fotografija, stilizacijos; videomenas).

Pagrindinės sąvokos:

Vaizdinis tekstas (siaurąja prasme) – dvimatis rega suvokiamas tekstas. Šiai grupei tekstai priskiriami nepaisant jų sukūrimo technikos ir medžiagos, iš kurios jie sukurti, pobūdžio (rankomis ir pasitelkus mechanizmus sukurti vaizdai, stabilūs ir judantys vaizdai ir pan.). Šiai tekstų grupei nepriklauso trimačiai tekstai (skulptūra, architektūra, šokis ir kiti erdviniai menai).

Mišrusis tekstas (siaurąja prasme) – ne tik vaizdinį, bet ir žodinį ir/arba garsinį elementą turintis tekstas. Dvimačiai mišrieji tekstai gali būti *vaizdažodiniai* (pvz., plakatas, knygos viršelis, paveikslas su pavadinimu), *vaizdagarsiniai* (pvz., nebyliojo kino filmas, garso ir vaizdo projekcija) ir *vaizdažodiniai garsiniai* (pvz., kino filmas, vaizdo klipas).

Vaizdinis raštingumas – gebėjimas sąmoningai orientuotis vaizdinėje komunikacijoje, atpažinti subjektyvumo ženklus vaizdiniuose tekstuose, suprasti vaizdinių tekstų reikšmės konstravimo principus, nusakyti vaizdinio teksto kuriamą išpūdį ir įvardyti jo priežastis, atpažinti kultūrinius vaizdinius kodus, citatas, stereotipus ir pan., galėti kritiškai vertinti vaizdinius ir mišriuosius tekstus.

Vaizdinio teksto struktūra – elementų visuma, kurianti konkretaus vaizdinio teksto prasmę. Pagrindiniai struktūriniai elementai yra *kompozicija* (uždara (įrėmintą)/atvira (kai nėra rėmo arba kai vaizdo elementai išeina už rėmų), centrinė/necentrinė); *topologinis išdėstymas* (viršus/apacia, kairė/dešinė, centras/periferija); *formos* (tiek atpažįstamos figūros, tiek konkrečių atitikmenų neturintys formos dariniai) ir *spalvos* (daugiaspalviškumas/vienspalviškumas ir pan.). Konkretaus vaizdinio teksto prasmė, kuriamas išpūdis ir tinkamumas tam tikrai informacijai

perteikti priklauso ne tik nuo pasirinktų struktūrinių elementų kiekio, bet ir jų tarpusavio santykių: juos keičiant, kinta ir įspūdis, pasislenka prasmė.

Vaizdinė komunikacija – informacijos perteikimas vaizdu. Kaip ir kitais būdais, vaizdu įmanoma perteikti tiek labai bendro pobūdžio, tiek labai tikslią informaciją, nuotaikas, įspūdžius ir kt. Tačiau nuo kitų komunikacijos tipų vaizdinė skiriasi tuo, jog gali būti ypač išsami ir perteklinė, turėti daug papildomos, sunkiai kontroliuojamos informacijos. Dėl to vaizdinė komunikacija kelia daugiau asmeniškumo/viešumo, etiškumo ir pan. problemų. Išlaugus vaizdinės komunikacijos svarbą visuomenės gyvenime, atsiranda poreikis ugdyti vaizdinį raštingumą.

Komunikacijos strategija – sąmoningai pasirinktas informacijos perteikimo būdas, kai renkantis atsižvelgiama į pranešimo siuntėją ir gavėją, pranešimo pobūdį, komunikacijos situaciją ir kitus komunikacijos proceso elementus. Tinkama komunikacijos strategija padeda siekti norimų tikslų ir daro komunikaciją veiksmingesnę.

Rekomenduojamos vertinimo gairės

Pasiekimų sritys	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Žinios ir supratimas	Supranta pagrindines sąvokas, vartojamas kalbant apie vaizdinius tekstus. Supranta vaizdinio teksto sandarą. Atpažįsta vaizdinius stereotipus, tautosakos tipažus, Biblijos, įvairių epochų kultūros ženklus vaizdiniuose tekstuose.	Supranta ir vartoja pagrindines sąvokas, reikalingas aptariant vaizdinius tekstus. Supranta vaizdinio teksto sandarą, geba atskirti informaciją nuo nuomonės. Atpažįsta vaizdinius stereotipus, tautosakos tipažus, Biblijos, įvairių epochų kultūros ženklus vaizdiniuose tekstuose, nusako jų naudojimo tikslus.	Supranta, vartoja ir geba paaiškinti pagrindines sąvokas, reikalingas aptariant vaizdinius tekstus. Supranta vaizdinio teksto sandarą, geba atskirti informaciją nuo nuomonės; geba palyginti su žodinių tekstų sandaros principais. Atpažįsta vaizdinius stereotipus, tautosakos tipažus, Biblijos, įvairių epochų kultūros ženklus vaizdiniuose tekstuose; nusako jų naudojimo tikslus ir poveikį.
Analizė ir kūryba	Aptaria, kaip vaizdo priemonėmis siekiama tam tikro įspūdžio. Atpažįsta ir skiria atvirus vaizdinių bei mišrių tekstų autoriaus tikslus. Aptaria vaizdinių ir mišrių tekstų pagrindinę mintį.	Aptaria, kaip vaizdo priemonėmis siekiama tam tikro įspūdžio, nusako, kokio poveikio skaitytojui siekiama. Atpažįsta ir skiria atvirus ir paslėptus vaizdinių bei mišrių tekstų autoriaus tikslus. Aptaria vaizdinių ir mišrių tekstų pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius.	Aptaria, kaip vaizdo priemonėmis siekiama tam tikro įspūdžio, nusako, kokio poveikio skaitytojui siekiama; pagrindžia savo nuomonę. Atpažįsta ir skiria atvirus ir paslėptus vaizdinių bei mišrių tekstų autoriaus tikslus; pagrindžia savo nuomonę. Aptaria vaizdinių ir mišrių tekstų pagrindinę mintį, keliamas problemas, reiškiamus požiūrius;

	<p>Atpažįsta vaizdinių tekstų toną.</p> <p>Supranta vaizdinių ir žodinių tekstų vietą šiandienėje Vakarų visuomenėje.</p> <p>Kurdamas pranešimą pasirinkta tema, naudoja vaizdines priemones.</p>	<p>Atpažįsta vaizdinių tekstų toną, susieja jį su komunikacijos situacija.</p> <p>Supranta vaizdinių ir žodinių tekstų vietą šiandienėje Vakarų visuomenėje, vaizdo įtaką šiuolaikinio žmogaus pasaulėvaizdžiui.</p> <p>Kurdamas pranešimą pasirinkta tema, motyvuotai pasirenka būdus ir priemones, padedančius adresatui geriau suvokti informaciją.</p>	<p>pagrindžia savo nuomonę.</p> <p>Atpažįsta vaizdinių tekstų toną, susieja jį su komunikacijos situacija, įvertina jo tinkamumą.</p> <p>Supranta vaizdinių ir žodinių tekstų vietą šiandienėje Vakarų visuomenėje, vaizdo įtaką šiuolaikinio žmogaus pasaulėvaizdžiui, paaiškina, kaip tai veikia nuostatas, vertybes, tapatybę.</p> <p>Kurdamas pranešimą pasirinkta tema, motyvuotai pasirenka būdus ir priemones, padedančius adresatui geriau suvokti informaciją; geba pateikti tą pačią informaciją keliais stiliais.</p>
--	---	--	--